

ЙОРДАН РАДИЧКОВ ДЪРВОРЕЗАЧКА

chitanka.info

Неотдавна едно съобщение в печата ме заинтригува извънредно силно. Властите предупреждаваха да бъдем внимателни към частните занаятчийски услуги, тъй като на различни места в страната вече са отбелязани случаи на недобросъвестност, невежи хора са се представяли за специалисти по перални машини, телевизионни приемници, нафтови печки, електрически бойлери и секретни брави. Дни наред следях много редовно пресата с надежда, че ще прочета ново съобщение за невежите специалисти, обаче в тези дни нищо не бе публикувано с изключение на едно антрефиле, в което милицията съобщаваше, че е хванат опасен криминален престъпник, доставчик на западни автомобили, струва ми се, фолксвагени. Разговарях с познати, кой по-малко, кой повече се оплакваше, че са били мамени по един или друг начин; на едного уж сменяли потенциометъра на радиоапарата, а потенциометърът се оказал пак развален, на друг монтирали нова телевизионна антена, от което образът станал два пъти по-лош, трети се оплакваше, че двама бояджии дошли да му боядисват жилището, взели капаро, измили стените с четка, оставили една кофа с накисната хума и изчезнали. Направи ми впечатление от разговорите и от съобщението на властите, че специалистите по различните уреди обикновено ходят по двама. „Защо по двама! — питах се. — Дали няма някаква загадка тука?“

Нелепа мисъл започна да ме занимава и през следващите дни и колкото и да се мъчех да я отпъдя, не успявах. Преди година имах история с двама техници, историята завърши по крайно загадъчен начин. Аз и досега не мога да кажа със сигурност по какъв начин двама телевизионни техници преминаха през къщата ми, какви бяха тези хора и дали това не са същите невежи специалисти, за които властите ни обръщаха внимание.

Може би нелепицата щеше да избледнее, да отmine и дори да я забравя, ако един ден в къщи не бях посетен от две момчета с поизтъркани якета и червени фуражки. Двете момчета казаха, че са от политехниката, молеха да им отделя няколко минути и ако моя милост няма нищо против, да им даде по един автограф на „Коженият пъпеш“. Не знам дали читателят знае, но моя милост е писал една история с горното име. „Защо — питах момчетата — искате автограф тъкмо от «Коженият пъпеш»?“ „Ами защото ние и двамата играем в студентския отбор по ръгби — каза едно от момчетата, — а вие навярно знаете, че

топката за ръгби има формата на пъпеш.“ „Чели ли сте пъпешът?“ — попитах момчетата. „Не сме — каза пак първото. — Ние едва сега я купихме и предположихме, че е работа, свързана с играта ръгби. Нали играта ръгби се играе с топка във формата на пъпеш!...“ „С такава топка се играе“ — казах аз и дадох автографи на момчетата. Изпратих ги до вратата, момчетата благодариха, накривиха си фуражките и заслизаха по стълбите.

Едва затворих вратата и в същия миг нещо проблесна в ума ми. „Те са!“ — едва не извиках, отворих бързо вратата, спуснах се по стълбите, завиках силно: „Момчета, момчета!“ — но никой не ми се обади; чух само как скръцна външната врата. Излязох бързо на улицата, от студентите нямаше никаква следа.

Една дърворезачка пумтеше по средата на улицата: пум... пум... пум... Двама човека бяха с дърворезачката: единият теглеше, другият буташе. „Не видяхте ли тука двама студенти с червени шапки?“ — попитах хората с дърворезачката, а те поклатиха отрицателно глави и оня, дете буташе отзад при пумкация мотор, рече: „Не сме видвали!“

Върнах се обратно в стаята, обзет от противоречиви мисли. Взех „Коженият пъпеш“ и почнах да се ровя в него с надеждата, че там ще намеря що-годе задоволителен отговор. Прочее, ето го и самия пъпеш, позволявам си да го приложа тук, защото съм убеден, че той има пряка връзка с разигралите се по-късно събития.

Никога не съм смятал да давам каквито и да било публични обяснения за цялата тази история със сервизната база, ако самата база не бе започнала истинска кампания срещу мен. Въпреки че платих неустойка, въпреки безкрайните извинения пред техника за разкарването му и обясненията, които дадох, че се касае за някакво недоразумение, сервизната база продължи да изнася този факт като пример за недобросъвестно отношение. Ни за миг през ума ми не е минавала подобна нелепица — да се отнасям недобросъвестно или хулигански към една база, чиято задача е да поправя прецизно и бързо телевизорите на гражданите. Напротив, винаги съм се отнасял коректно и с уважение към подобен род предприятия. Сервизната база обаче запази своето оскърбление и продължи дни след това да звъни в къщи и да пита как е телевизорът, има ли смущение в картината,

звукът добър ли е и прочие, и прочие. В нахалството базата стигна дотам, че един ден някакъв глас ми каза по телефона, че били хванали тенец: същият този глас ме попита как да ми пратят тенеца — по пощата или с кола, за да го вържа за телевизора и той да съблюдава да не се получи смущение в картината.

През 1967 година имах неблагоприятното да обнародвам едно съобщение за присъствието на тенец между нас. Сервизната база се възползува от това съобщение, за да си прави шеги с него. Помолих анонимния глас да напъха тенеца в чешмата, в къщи аз ще отворя крана на банята и тенецът ще влезе във ваната. Анонимният глас попита за адреса и обеща да прати тенеца по водопровода. Оттогава децата, колкото невярващи, толкова и вярващи, винаги влизат с известен страх в банята.

Искам още в самото начало да декларирам, че нямам абсолютно никакви технически познания и обвинението на сервизната база, че съм бил поправил сам апарата си, е чиста измислица. Принуден съм да изложа по-долу всичко в цялата му последователност, та да може читателят сам да отсъди.

Беше привечер. Януарският ден е къс, мръква се рано. Стаята се изпълваше със здрач, седях сам пред телевизора и наблюдавах четирите американски слона, обучени за война в джунглите. Съединените щати щяха да пуснат тия слонове с парашути във Виетнам, за да внесат по всяка вероятност прелом в битките. Слоновете се разместваха много бързо, по екрана преминаха черни ивици, сетне те се огънаха и образуваха елипса. Елипсата потрептя и изчезна, остана само звукът. Звукът не бе постоянен, говорителят сякаш заекваше, после се появи втори глас, водеше се непонятен диалог с равномерно заекване и носови интонации. Нещо в тоя диалог ми напомни космическите радиовръзки, но в онази привечер аз не обърнах никакво внимание на това. Помня, че изгасих апарата и се обадох в сервизната база да прати човек. Сервизната база ми отговори, че ще пратят човек след около два часа.

Помня много добре как излязох навън. Времето бе ужасно ветровито, подвижни пресли се търкаляха по улиците, бели вихрушки се раждаха и умираха между зданията. Тролейбусите едва се тътреха през виелицата и отнасяха бавно в белотата побелелите си стъкла, като свиреха продължително на колите пред себе си. Живея на булевард

„Волгоград“ до самото нанадолнище. Надолу автомобилите се спускаха лесно, но нагоре губеха инерция, поднасяха се, боксуваха или се плъзгаха назад. Сред това танцуване от автомобили трябваше да посрещна детето от училище. Детето е още малко, трудно е да върви само в подобна виелица по тъмните улици, снегът под краката е хлъзгав, автомобилите са несигурни на пресечките, като че не се търкалят на колелетата си, а сякаш се пързаят с шейни. Тополите се люлееха и скърцаха под напора на вятъра и напразно опипваха край себе си, дано намерят да се заловят за нещо. Пометените покриви тъмнееха зиморничаво, като ту се скриваха, ту се показваха сред белите вихрушки.

Вървах срещу вятъра, бях все още под впечатлението на четирите слона, които трябваше да воюват във Виетнам. Може би тъкмо в такава виелица човек най-добре ще почувствува цялата нелепост на това да се пуснат с парашути четири дресирани слона в самите джунгли. Път ли ще проправят там, дървета ли ще къртят, или ще газят големи реки, пренасяйки стрелци на гърбовете си? Или може би предназначението на тези четири слона е да ударят в гръб Националния фронт за освобождение и да предизвикат неговото разпадане! Спомням си, че преди две години Съединените щати въведоха на въоръжение дресирани пищящи дървеници. Щом подушат виетнамски войници в джунглите, пищящите дървеници надават възгласи на английски език и по този начин ориентират американската войска. Какво ще е обаче точното предназначение на слоновете, ние все още не знаем... И тъй като вървах ребром през виелицата, пред очите ми се мярваха ту залитащи автомобили, ту пометени покриви, ту четирите слона, скупчени на пресечката, махащи недоволно големите си уши, ту тополите, дето се огъваха и търсеха да се заловят за нещо в студеното пространство. Училището засвети насреща ми с всичките си прозорци, сякаш цялото пламтеше отвътре. Спрях се на ъгъла гърбом към вятъра и затърсих човека от диспансера. Прозорецът на човека светеше, но него го нямаше на прозореца.

До училището има един психо-неврологичен диспансер и на втория етаж на тоя диспансер има един човек, който стои винаги на прозореца и чака децата да излязат от училище. Щом децата стигнат под прозореца, човекът започва да вика: „Кукуругу!“ Децата се спират, побутват се едно друго и започват да подвикват хорово: „Кудкудяк!“

Знаех, че той ще се появи веднага щом чуе виковете на излизащите от училището деца. Децата не закъснях да излязат с шум и подвиквания навън и щом излязоха, почнаха да се препъват едно друго и да се търкалят в преспите. Сред вихрушките търсех да зърна гуглата на детето, макар че бе трудно, защото всички деца бяха с гугли и на всички гуглите им бяха побелели. Като наближих диспансера, децата се струпаха отдолу, изненадани, че техния човек го няма на прозореца. Те се посбутаха едно друго, вятърът донасяше до ушите ми откъслечни думи, после децата, все тъй скупчени, млъкнаха, за да извикат изведнъж: „Кукуруигу! Кукуруигу!“

Човекът се появи. Беше със своя сив болничен халат, лицето му изглеждаше сиво, както и очите. Той направи движение с ръка, сякаш отпъждаше насекомо от лицето си, после разтвори прозореца. Децата отдолу млъкнаха. Човекът гледаше над тях, очите му търсеха нещо из вихрушките. Децата долу постояха в очакване той да извика „Кукуруигу!“ — но понеже онзи мълчеше, те се посбутаха отново и завикаха: „Кукуруигу! Кукуруигу!“ Може би са се надявали, че страдащият човек ще извика: „Кудкудяк!“ Вместо да извика, човекът от диспансера започна да замеря децата с пантофите си. Малките се пръснаха бързо през преспите, някои затънаха до пояс, пълпеха на четири, появиха се възрастни хора, всеки почна да си търси детето. Питам детето защо закачат човека, той е страдащ човек, и детето ми каза, че те мислели, че като кажат „кукуруигу“, онзи ще каже „кудкудяк“.

Нека читателят ме извини, че изреждам всичко последователно и че може би натрупвам странични факти, които нямат пряко отношение към историята със сервизната база. Принуден съм да правя това, защото съм убеден, че всичко дотук, както и случилото се по-нататък имат някаква връзка помежду си и може би тъкмо в някой от тези факти се крие ключът на загадката. Страдащият човек със сивите очи и сивото лице, застанал на прозореца в очакване на децата, вероятно също има някаква връзка с това, още повече че две седмици по-рано, в самия край на месец декември, стана събитие, свързано както с психоневрологичния диспансер, така и с афишната будка на тролейбусната спирка „Искър“. Нека сега обаче не изпреварвам фактите, те ще си дойдат последователно.

Хванах детето за ръка и хвърлих още един поглед към човека със сивите очи и сивото лице — той стоеше все така на прозореца в тънкия си халат, вятърът хвърляше сняг върху него, но човекът нито потръпваше, нито примигваше с очи, а гледаше вторачено белите спирали, които се виеха, късаха се, за да се зародят отново върху гърба на някоя преспа, да набъбнат, да се извисят и да бъдат прерязани внезапно, щом стигнат височината на къщите. С детето се затътрахме към къщи, криво-ляво се промъкнахме между автомобилите. Те си святкаха злобно с фаровете един на друг, подсвиркваха си с клаксоните, ще помисли човек, че в тази виелица автомобилите са се струпали един до друг само за да се карат помежду си. Големите напират върху малките — всеки миг ще ги смачкат, — малките святкат и пищят и колкото и да се мъчат да избягат напред, не успяват, подхлъзват се по нанадолнището и търсят да свият в страничните преки улички.

Пред къщи нашата портиерка хвърляше сол, за да не замръзне снегът по тротоара. Една съседка, стиснала хляб под мишница, стоеше на входа и обясняваше на портиерката, че като идвала от фурната, видяла под автомобила, дете стои на другия край на тротоара, нещо космато да се търкаля. „Нещо като куче е, ама не изглежда да е куче, защото кучето никога няма да седне да се търкаля в снега.“ „Сигурно е куче — каза портиерката, — малко ли бягат от кучкарницата на ИСУЛ!“ „Ти гледай само да не е някое бясно!“ — заръча съседката, вятърът я набута във входа и тя тръгна с хляба пред нас. По стълбите жената ни обясни как онуй се търкаляло под колата, сигурно гледало да се скрие, как очите му били изпъкнали, муцуната му също изпъкнала и цялото настръхнало. Също като куче, но гласът му не бил кучешки, ами много особен. Зимно време каква ли гад не се набутва в градовете!

Майка ми, дочула разговора по стълбите, веднага излезе навън и започна да разправя на съседката, че преди някое време, тъкмо когато взело да се здрачава, чула нещо пред къщата и помислила, че е спяща кукла, защото спящите кукли издавали такива звуци. „Не е спяща кукла — каза съседката, — къде спяща кукла ще отиде да се търкаля в снега, ще ме гледа с такива изпъкнали очи и на туй отгоре ще бъде космата!“ „Защо? — пита майка ми. — На спящите кукли очите им са изпъкнали!“ „Да, но на това и муцуната му изпъкнала, и цялото

космато, по никой начин не може да бъде кукла!“ Майка ми не настояваше, че е спяща кукла, а само повтаряше, че ѝ се чуло навън нещо да се обажда като спяща кукла и тя си била помислила: „Боже, дали пък някой не носи спяща кукла!“ Двете жени продължиха да бърбят навън, детето метеше с метла снега от обувката си, аз се съблякох в антрето и чух, че един мъжки глас пита за моето име и на вратата се позвъни.

Бяха от сервизната база.

Двама съвсем млади техници, почти момчета, с якета. Едното момче бе светло, синеоко, другото мургаво, с монголоидни очи. Мургавото стискаше под мишница кожена чанта, но то не бе ни чанта, ни торба, по-скоро имаше формата на пъпеш. Момчето отвори кожения пъпеш, извади инструменти от него, през това време другото, светлото, обърна телевизора и двамата започнаха да проверяват, да почукват, да вадят лампи и кабели от кутията. Вътрешността на един телевизор е толкова сложна, че се чудя как може човек да се ориентира и да открие евентуалните повреди. Момчетата пипаха много уверено и сръчно и една по една нареждаха извадените части в своя кожен пъпеш. Тогава влезе майка ми и каза, че онуй сигурно е някое куче, избягало от ИСУЛ, както беше през миналия месец, а може да е и същото онова куче, сурото, с дългата козина, дето се появи миналия месец пред психо-неврологичния диспансер и после прекара до вечерта на тролейбусната спирка. „Какво куче?“ — попита русият. „Куче като овца!“ — каза майка ми. Мургавият с монголоидните очи се изправи и каза с внезапна живост на светлия: „Това е било неговото куче!“

В онази вечер аз не обърнах никакво внимание на възклицанието на мургавото момче. Може би е трябвало да бъда по-любопитен, трябвало е да разпитам за чие куче се касае. Вместо аз да питам, момчетата изведнъж станаха много общителни и почнаха да ме разпитват подробно за кучето, кога се е появило, как е изчезнало и дали е правело впечатление с държането си. „Разбира се“ — казах аз и най-подробно разказах на момчетата за кучето. Ще си позволя тук да повторя пред читателя разказаното.

Читателят вероятно помни колко топъл беше месец декември на 1967 година. Преваляваше често дъжд, дните се задържаха безветрени,

но мъгли почти не се появиха, макар месец декември да е прочут с мъглите си. Някакво леко въздушно течение, изглежда, поддържаше хигиената на града и софийската мъгла не успя да го завземе. В един от тези декемврийски дни, когато времето бе меко, почти пролетно, и ръмеше съвсем слабо, в квартала ни се появи извънредно странно куче. То бе едро колкото лъв, суро, с козина, дълга до земята. Козината му бе мека, сплъстена, сякаш кучето бе задигнало пътьом някоя овча кожа и се бе наметнало с нея, за да се предпазва от влагата. Очите на кучето бяха също тъй сури, както и лапите му. Наблизо до нас, през три улици, се намира Институтът за усъвършенствуване на лекари, или ИСУЛ — в него има опитни кучета, понякога от кучкарницата се измъкват кучета и тръгват да бродят из квартала. Сурото куче, за което става дума, се появи най-напред при психо-неврологичния диспансер.

Беше след обед, в часовете за свиждане. Кучето лежеше на тротоара пред входа на диспансера и оглеждаше прозорците, сякаш търсеше някого там. Страдащият човек със сивото лице и сивите очи беше на своя прозорец, но не обърна никакво внимание на кучето, а гледаше вторачено към училището; вероятно чакаше да се появят децата, за да им извика: „Кукуругу!“ Някои от хората, дошли на свиждане, подхвърляха хляб на кучето, но то не обръщаше внимание нито на хляба, нито на хората, лежеше неподвижно и гледаше прозорците на диспансера. Когато часовете за свиждане минаха и тротоарът опустя, кучето стана и тръгна спокойно по улицата.

То стигна до тролейбусната спирка, дето улица „Искър“ и булевард „Волгоград“ се пресичат. Пътниците, качвали се на тролейбус №1 от спирка „Искър“ по посока към Университета, вероятно си го спомнят. То лежеше спокойно и тъжно до будката за афиши и прекара там до вечерта. Помня, че с децата ходихме да гледаме кучето. За първи път в живота си виждах куче с толкова тъжни очи и толкова нечувствително към заобикалящия го свят. То нито веднъж не стана, за да отърси нагизналата си козина, не се отмести под стряхата на сушина, а лежеше спокойно, загледано в афишите. Като че беше животно от друг свят, с други сетива. Спомням си, че гледах децата да бъдат по-далече от него, може би то страдеше от непозната болест, може би е заразено с някакъв серум в ИСУЛ и тъкмо този серум го е превърнал в меланхолично животно.

Мнозина от качващите се на тролейбуса подхвърляха, че кучето вероятно има среща с някого на тази спирка, но изглежда, че онзи, дете му е определил срещата, е забравил. Някои казваха, че е най-добре да се позвъни в ИСУЛ да дойдат да приберат кучето, но никой не позвъни. Синът ми, който познава добре ИСУЛ, защото лятно време с други деца носи там плъхове, има приятели сред медицинските работници и дори достъп до бурканите със спиртосани бебета в различна месечна възраст, та той, дете познава много добре ИСУЛ, каза, че там няма такова куче.

Вечерта то още бе там на спирката, обърнато към афишната будка. Дъждът се бе засилил, по тротоара се стичаше вода, но кучето не се отмести. Изглеждаше само малко смалено, мократа му козина бе опъната и прилепнала. Сутринта вече не бе там. Синът започна да съжалява, че не сме прибрали кучето в къщи, че такова куче може да се срещне на сто години веднъж, а дъщерята, която е по-малка каза: „Слава богу, че го няма това куче, голям страх ме беше!“ През следващите няколко дни разпитвах познати хора от квартала дали са срещали кучето някъде. Хлебарят на „Искър“ ми каза, че през нощта бил първа смяна и когато палели пещта, пред фурната клечало някакво куче и очите му блестели. Той обаче не обърнал внимание какво е било кучето. Когато огънят изгаснал и започнали да мятат хляба в пещта, кучето изчезнало.

Разказвал съм на неколцина за това куче и съм разпитвал възможно ли е едно куче да прояви интерес единствено към психоневрологичния диспансер и към една афишна будка; и към огъня, разпален в една фурна, ако кучето, забелязано от хлебаря, е било същото. И още: възможно ли е кучето да страда с почти човешка болка и така силно тази болка да бъде изразена в неговия поглед? Зная, че кучето е единственото животно, което се усмихва. Покойният ми баща, голям любител на кучета, имаше едно куче безкрайно страхливо, боеше се да залае даже подир лисица, но се смееше великолепно. То се мотаеше винаги там, дете има повече хора, вреше се из краката им и ги гледаше право в устата, без да разбира техния говор. Но когато селяните се смееха, то също почваше да се смее и от радост удряше с опашка земята, като че се залива от смях. Тъй и човек, когато се смее много силно, започва да удря с един крак по земята, а децата просто се търкалят от смях. Същото това куче ходеше край реката, дете жени

перяха гръсти, и клечеше при тях, очаквайки те да почнат да се смеят. То и на воденицата ходеше, на воденицата винаги имаше навалица, народът не случайно казва: „Навалица, като на воденица!“ — та из тая навалица много често се чуваха смехове. При появата на бесни кучета то се завираше в топлата пепел на огнището и в очите му се изписваше страх. То познаваше само смеха и страха, но не и болката. При удар усмивката му ставаше гузна, вероятно изпитваше известна неловкост.

В очите на странното куче, появило се в онзи следобед в нашия квартал имаше и болка, и мъка... Ето това знаех за кучето и туй разказах на момчетата от сервизната база.

„Това е било неговото куче!“ — каза живо момчето с монголоидните очи и се наведе над телевизора.

„Даа...“ — проточи светлото и известно време двамата работеха мълчаливо, пълнейки своя кожен пъпеш с демонтираните части.

На вратата се показа майка ми и ми направи знак с очи: „Той се появи!“ Сkochих бързо, в антрето видях жена си, цялата разтреперана. Тя ми шепнеше да не отварям вратата, може би онзи отвън има някакво оръжие. Но и аз също имах оръжие, бях си набавил къс железен лост, лостът стоеше изправен зад вратата. От една седмица го чаках да се появи и ето че сега той беше от другата страна на вратата и в ключалката се виждаше как жилото на неговия ключ играе и как човекът се мъчи да отключи.

Децата го наричаха Фланеления чорап, струва ми се, че името бяха взели от някакъв филм или от някаква книга, не помня. От известно време в нашата жилищна кооперация се бе появил някакъв човек, той опитваше да отключи вратите на апартаментите. Всички съседни се оплакваха от този тайнствен човек, особено жените. В къщи той няколко пъти бе опитвал да отключи вратата, но нито майка ми, нито жена ми са имали кураж да извикат или пък да попитат онзи отвън какво иска или кой е, и т.н. След като човъркал известно време, човекът се отдалечавал безшумно и се чувало как започва да човърка вратата на съседния апартамент. Понеже се движел безшумно, децата го нарекоха Фланеления чорап.

Сега Фланеления чорап стоеше отвън и аз виждах как се мъчи да отвори вратата с ключа.

Стиснах здраво железния лост, разтворих цялата врата и извиках с все сили:

„Какво искате!“

„А!“ — каза Фланеленият чорап и един бял съд се строши с трясък в краката му.

Пред вратата стоеше стар човек, в краката му бяха пръснати разбитите парчета на една купа и по площадката се стичаше мляко. Старецът живееше в апартамента над нас.

„Аз съм сбъркал вратата — каза той, като почна да отгърсва панталона си от млякото. — Трета врата опитвам, а гледам, че ключът не се хваща! Тц, тц, тц!“

Той почна да обяснява, че отслабналата му памет не помни и като отиде за мляко, сума време после се лута по етажите и опитва да си влезе в къщи, но трудно налучква в коя врата точно трябва да влезе. Оставих жените да разговарят със стареца, подпрях кисело железния лост зад вратата и изпитвах известна неловкост, че по толкова нелеп начин се разсея митът за Фланеления чорап.

Входната врата долу се разтвори с трясък, нещо почна да пищи, майка ми извика: „Какво има!“ — и отдолу гласът на портиерката се обади, че хванали див заек. Децата веднага изтичаха долу да видят дивия заек, а така също и майка ми. Заекът пищеше по посока на парното отопление, дето го отнасяха, за да го заколят.

По-късно портиерката разправяше, че като отишла при автомобила, дето нещо се търкаляло в снега, навела се и видяла, че това не е куче, а див заек. Търкалял се в снега, щото двата му задни крака били премръзнали и не можел да бяга. Чак в центъра на столицата да дойде див заек, изглежда невероятно, и като бърбехме помежду си, съгласихме се, че тоя заек навярно е паднал от някой автоvlak на „Родопа“. „Родопа“ изнася живи зайци за Италия, тоя се е измъкнал и е потърсил скривалище под автомобила, паркирал на тротоара.

Момчетата от сервизната база бяха много изненадани, че на булеварда е хванат див заек, даже малко се съмняваха, но синът донесе опашката му от парното отопление и момчето с монголоидните очи почна да я върти с такова любопитство в ръцете си, сякаш за първи път в живота си виждаше опашка на див заек. Светлокосото затвори капака на апарата, настрои го, картината и звукът бяха безупречни.

Седнахме с тях да изпием по чаша коняк, жената отиде да ни приготви кафе. Помня, че и двете момчета пушеха и пиеха коняка с удоволствие. Забелязал съм, че младежта изобщо обича да пие коняк, достатъчно е човек да влезе в което иска кафене, за да се убеди в това. Пиеха коняк и пушеха, бяха много общителни, проявяваха любопитство към различни събития и доста дълго бърбахме. Тях особено ги впечатли смъртта на брястовете. Брястовите гори у нас започнаха да гинат повсеместно, както по времето на холандската болест от началото на века. Болест ли е това или самоизстребване?

През изтеклата година бе забелязано масово самоубийство на жаби, противно на доказателствата, че в живата природа човекът е единственото същество, което посяга на живота си. Брястовете — както цели гори, така и самотни дървета — гинат непрекъснато, сякаш вече е настъпил краят на този вид и нищо не е в състояние да го спаси. Короядите не са в състояние да пренасят заразата. Ако се изкорени заболяло дърво и се изгори заедно с корените и клоните, това не прегражда пътя на гибелта, защото в следващите дни на няколко километра от заболялото дърво заболява цяла гора. Дърветата умират, а гибелта остава и се пренася в друга гора. Болестите или гибелта са също живот и когато брястовете в една долина изчезнат, гибелта се пренася при брястовете в друга долина.

„Да, но гибелта не засяга други видове!“ — каза светлокосото. „Не — казах, — не ги засяга.“ „Но ако брястовете се свършат, гибелта ще се прехвърли ли тогава на други дървета, дъб, топола или каквото там друго попадне на пътя й?“ „Едва ли — казах, — защото едно дърво не боледува с болестите на друго дърво, така както и гъсеницата не яде черничевата шума. Черничевата шума я яде само копринената буба, макар че и тя е гъсеница.“ Изглежда, че между копринената буба и гъсеницата има таен договор да не си смесват периметрите или те още в пашкула си са програмирани, целият им живот и поведение е програмирано в мрака на пашкула, тъй че когато излезе на светлина, тя само изпълнява механически своята програма. При гладни години гъсеницата ще изгине от глад, но няма да посегне на черничевото дърво, това дърво не ѝ е програмирано. А гибелта ще изстреби брястовете и ще остане да будува. Ако след сто години се появи бряст, гибелта ще бъде около него, за да го прекърши с лапа. Лично аз съм убеден, че гибелта, изстребила на времето динозаврите, все още стои и

будува, за да не се появи този вид втори път. Защото ние можем да се размножаваме на тази земя, колкото си искаме, но щом изчезнем, никога не ще успеем да се появим втори път. Всеки вид в природата се множи, но веднъж изчезнал, не може да се повтори.

Ето за какви работи бърбехме с момчетата, те пушеха, отпиваха големи глътки от коняка, като го затопляха, стискайки чашите в дланите си. Кафето техниците изпиха студено, платих им, мургавото с монголоидните очи затвори ципа на своя кожен пъпеш и преди да тръгнат, двамата ме попитаха за улица „Искър“ и как най-лесно могат да стигнат до нея. Обясних им и малко по-късно ги видях през прозореца как завиват край афишната будка по същата тази улица „Искър“, където миналия месец се бе появило странното куче и бе будувало срещу диспансера.

Дотук, както читателят вижда, нищо особено няма, като изключим само появата на кучето и неговото мистериозно изчезване. Митът за Фланеления чорап се разсея, косматото животно под автомобила излезе премръзнал див заек, макар и да мяукаше с гласа на спяща кукла. Неговата опашка вече бе собственост на децата ми, утре портиерната ще замирише на задушен заек, ниското въздушно налягане, появило се от няколко дни над София, ще се вдигне и ще отmine, други градове и земи предстои да опитат силата на циклона. Дано това стане скоро, мислех си, защото се канех да отивам в моето селце и да прекарам там до края на месец януари.

Четвърт час след като момчетата от сервизната база си заминаха, в къщи дойде някакъв човек и се представи, че е от сервизната база. „Че вашите хора вече идваха — казах аз на човека — и поправиха телевизора ми.“ „Как тъй са идвали?“ — попита ме учудено непознатият. „Двама млади техници дойдоха и си отидоха преди четвърт час.“ „Не може да бъде!“ — каза непознатият и попита може ли да ползува телефона. Той отиде при телефона и малко троснато говори със своята сервизна база. После затвори телефона и ми каза, че от тяхната база не са пращани други хора. „Как да не са пращани! — възразих му. — Ето, вижте телевизора, работи нормално. Да не мислите, че съм хванал в комина вашите двама техници и съм ги накарал да ми поправят телевизора“. „Но разберете — каза ми ядосано

непознатият, — в нашата база няма млади техници, там всички сме над четиридесет години!“ „Тогава каква вина имам аз!“ — попитах също троснато непознатия. Той помълча, помълча и ми поиска разписката за поправката. „Разписка ли!... Ами че те не ми оставиха никаква разписка.“

„Вижте какво — каза ми непознатият, — вие сте звъняли в нашата база, после сте потърсили частни услуги и сега го увъртате. Ще си платите като поп разкарването, денгубата ми, а така също и разкарването на колата, защото ние извършваме бързите услуги с коли, можете да погледнете през прозореца, за да се убедите.“ „Няма къде да гледам — казах му — и никакви пари няма да дам. Да си оправяте работата в базата и да оставите почтените хора на мира.“ Сметнах, че тоя непознат човек е някой изнудвач, това ми стигаше, да се скарам с него, но и той не отстъпваше и стана цял скандал в къщи. Семейството дойде на помощ, изнудвачът лека-полека почна да се оттегля и излизайки навън, се закани, че няма да остави тази работа така и аз съм щял да си нося последствията. Той прескачаше по две стъпала надолу. Затворих с облекчение вратата след него и седнах да гледам по телевизията група момчета, които пееха някаква песен без думи.

Докато гледах момчетата, си мислих, че тая каша е забъркана от сервизната база. Подобно нещо ми се случи през 1967 година, когато поисках от „Комунални услуги“ да дойдат да изциклят паркета в къщи. Поради многото поръчки — каза ми тогава женски глас — могат да пратят човек едва подир пет дни. Вместо пет дни обаче същия ден дойдоха две момчета с мотопед, казаха ми, че ги пращат от „Комунални услуги“, плюха си на ръцете и до вечерта изциклиха паркета. Бяха яки момчета, работеха мълчаливо, помня, че след работа също пиха коняк и станаха бърбиви; също като одевешните, дето поправиха телевизора ми. Питам момчетата как тъй се случи, че дойдоха същия ден, от „Комунални услуги“ казаха, че ще дойдат едва след пет дни. „Ами тя му е приятелка“ — каза едно от момчетата, като посочи с глава другото момче. „Момичето, дето приема поръчките на гражданите в «Комунални услуги», му е приятелка, та понякога и на нас дава някой адрес. Ние не сме от «Комунални услуги», но минаваме там с мотопеда и неговата приятелка ни дава по някой адрес. Така си докарваме малко пари отгоре...“ Бяха много симпатични момчета.

Като си спомних това, реших, че историята с телевизора е същата и че момичето от сервизната база, което прие поръчката ми, сигурно е приятелка на русото или мургавото с монголоидните очи и им дава по някой адрес, за да преживяват и те. Сега вече съвсем спокойно мога да притисна сервизната база, защото частните специалисти няма откъде да научат, че моят телевизор е повреден, та да дойдат да го поправят и да изпреварят държавната организация.

Дотук всичко добре, но оня, дето имаше вид на изнудвач, се появи пак на вратата. Той водеше със себе си една дебела жена и още един мъж, според думите му технически ръководител на базата. Повторих всичко пред тях и разказах на техническия ръководител случая с цикленето на паркета. Вероятно и при вас момичето, което е приело поръчката, има приятел и е пратило приятеля си вместо работник от базата. Изнудвачът и дебалата жена извикаха едновременно и напълниха къщата ми до тавана с думи. От цялата камара думи можах да разбера само, че подир обяд тя е била на телефона, тя е взела поръчката ми, че няма никакъв приятел и как не ме е срам да говоря така пред мъжа ѝ. Нейният мъж беше човекът с вид на изнудвач. На свой ред той освирепя, питайки непрекъснато как мога да обиждам така жена му, като след всяка втора дума се обръщаше към техническия ръководител с думите: „А, другарю ръководител?“

Отде да знам, че тая дебалата ще излезе жената, с която говорих по телефона, и че ще бъде и жена на техника от базата! Извиних се криво-ляво, попитах колко трябва да заплатя, платих си неустойката и вече исках да приключа с тази история, когато техническият ръководител се разположи най-нахално и взе да ми чете едно конско евангелие за хулигански прояви, за недоброръководност, за кражби на скъпи лампи и части, каквито не могат да се намерят на пазара. Той ме обвини даже, че не съм проявил бдителност да поискам документи от момчетата, че те може да са крадци, които милицията търси под дърво и камък, а аз съм ги приел по най-лекомислен начин.

„Не е възможно — възразих веднага на техническия ръководител. — Те бяха великолепни момчета! Какво говорите вие!“

„Говорим въз основа на опита — каза техническият ръководител, — мигар за първи път ни се случва някой мошеник да мине преди нас,

да тури дефектни части и да обере цялата кутия! Вие не знаете какви мошеници бродят из града!“

„Я обърни аппарата! — нареди той на човека с вид на изнудвач, а сам се запретна да отвинтва капака. — Познах аз — усмихна се злорадо техническият ръководител, — познавам аз много добре всички тия мошеници.“ „Обрали ли са го, а, другарю ръководител?“ — попита другият мъж. „Обрали са го не, ами са помели всички части, като че с език са облизали кутията!“ „Пада им се на такива!“ — намеси се дебелата жена и премести трмаво тялото си, та да може и тя да надникне. „До шушка!“ — каза жената, а мъжът отново попита: „А, другарю ръководител?“ — „Останалото е ваша грижа, гражданино, нашата база в случая не носи никаква отговорност.“ Той ме попита не съм ли забелязал, че изнасят части и че са ограбили телевизора ми. „Не съм и помислял — казах му, — просто гледах как момчетата пълнят своя кожен пъпеш с части от телевизора, но мислех, че те просто подменят части, като изваждат дефектните.“ „Добре са те подменили!“ — засмя се злорадо техническият ръководител и започна да се облича.

Мъжът с вид на изнудвач надникна в отворената кутия и каза, че момчетата все пак не са задигнали всичко и че ми били оставили две телени пръчки. „Само това не са успели да вземат или по-точно това са ви оставили в замяна, защото такива телове няма в аппаратите.“ „Какви телове!“ — попита техническият ръководител и надникна отново. Аз също погледнах и видях на дъното на кутията две телени пръчки, огънати във формата на елипса или във формата на пъпеш. Бяха малко по-дълги от една педя. „Моля ви се, моля ви се...“ — започнах тогава аз, като се мъчех да си припомня какво точно съм забравил. Изведнъж ми се стори, че забравям или че пропускам нещо извънредно важно, то бе някъде около мен, но не можех да се добера до него. „Чакайте, чакайте!“ И внезапно ми олекна, защото се сетих какво забравяхме ние в разправията.

В разправията бяхме забравили, че телевизора работеше. Той и сега продължаваше да работи, изображение и звук бяха безупречни. „Чакайте! — казах аз тогава злорадо на ония от сервизната база. — За какво ограбване говорите, когато телевизорът ми продължава да работи.“ „А?“ — хвана се за главата техническият ръководител. Пък мъжът с вид на изнудвач каза: „А, другарю ръководител?“

Те пак се напъхаха в кутията, но там освен двете телени пръчки, легнали на дъното, нямаше нищо друго. „Не ги докосвайте!“ — извиках аз и притиснах телевизора до стената, да не би ония да вземат и откъртят от дъното телта. Техническият ръководител клекна пред апарата, смени каналите, удължи и скъси образа, засили и намали звука, после се изправи и лицето му постепенно доби свиреп израз.

— Вие значи искате да ни вземете на подбив! — обърна се свирепо към мене техническият ръководител. — Турили сте два тела в кутията и искате да ни доказвате, че само с два тела в една празна кутия може да стане телевизионен приемник. Какво си въобразявате вие!

— Нищо не си въобразявам! — кипнах аз. — Махайте ми се от главата и повече не ме занимавайте със себе си!

— Ааа, така ли, другарю ръководител! — попита мъжът с вид на изнудвач. — Той сам си е поправил апарата, а ни вика, та да издевателствува над нас!

— Издевателствува и обижда! — допълни дебелата жена.

— Махайте се по-скоро — беснеех аз. — Какво си въобразявате вие! Че аз да не съм Айнщайн!

— Си! — каза ми техническият ръководител.

— Съм, не съм, махайте се!

След като се скарахме, ония си обраха парцалите и си заминаха.

Оттогава започнаха неприятностите ми със сервизната база, но аз ще си позволя да не занимавам читателя с тези дребни главоболия, а да продължа изложението си по-нататък, без да нарушавам неговата последователност. В един и същи ден човекът със сивото лице и сивите очи от психо-неврологичния диспансер не извика „Кукуругу!“ на децата, нещо повече, замерваше ги с пантофите си, на булевард „Волгоград“ се появи див заек, две непознати и извънредно симпатични момчета задигнаха всички части от телевизионния ми апарат, като вместо тях туриха две телени пръчки в кутията. Дали пък тия момчета не са нови айнщайновци, гениални откриватели, които посредством две пръчки ловят образ и звук и за които утре целият свят ще шуми, тъй както чуваме сега шума около смъртта на брястовите гори, около самоубийството на жабите или присаждането на човешки сърца?

Двете момчета бяха изчезнали. Напрягах паметта си, за да си припомня дали не съм ги срещал по улиците на София, дали не съм ги зървал в някое кафене, но опитите ми да си спомня техните лица отпреди бяха безуспешни. Две съвсем обикновени и приятни момчета, нищо необикновено нямаше в тях, и в държането им също; необикновеното бяха тия две телени пръчки, оставени в къщата ми. Бях притежател на едно ново откритие, но наред с това къщата ми започна да се пълни с безброй въпроси. Отхвърлих предположението, че е възможен такъв невероятен скок в телевизионните предавания на нашата грешна земя. Следващата ми мисъл бе, че това са хора от извънземна цивилизация, макар че съм доста скептичен — хора от извънземна цивилизация да тръгнат към нашата планета и да се набутат право у Йордан Радичков, та да му поправят телевизора и да разговарят за някакво си куче, появило се и изчезнало по много мистериозен начин в края на месец декември.

Ако анализираме фактите, ще сметнем, че всичко дотук е само един фейлетон, насочен против несъвършенствата на нашата апаратура, защото колкото е по-сложна една апаратура, толкова е тя по-несъвършена.

Може да е фейлетон, но ако е измислица и ако празният ми телевизор в момента мълчеше. Той обаче бърбеше и говорителят съобщаваше външните новини, попоглеждайки ме от време на време. Децата седят край мене, споглеждат се, момчето се мъчи нещо да размишлява, момичето се поусмихва. Първо момчето почна да ме разпитва, после и дъщерята и за да удовлетвори детското любопитство, бях принуден да съчиня една версия по възможност от най-наивните. И понеже бе фантастична, децата, струва ми се, я харесаха. Ще си позволя тук да изложа и самата версия.

Двете момчета не са от никаква сервизна база. Ако погледнем през прозореца навън да видим как бушува циклонът, започнал от три или четири дни, може би ще приемем, че тази ветровита стихия е породена от приближаването на чуждо тяло към земната атмосфера. Какво е това чуждо тяло? Това чуждо тяло е един най-обикновен звездолет, строен от хора от друга цивилизация. Двете момчета, които управляват звездолета, са решили пътьом да кацнат и на нашата земя. След като са кацнали и са се запознали със земята, те поискали да

отлетят отново, но тогава открили, че имат повреда в апаратурата. Как да се отстрани повредата? Най-близко до ума е да се влезе в някоя къща, където има телевизор, да се вземат частите от телевизора за поправка на звездолета, а в самия телевизор да се поставят тия две телени пръчки — работа съвсем проста и лесна, защото на другата планета всички телевизори приемат образа и звука посредством две телени пръчки. Двете момчета тъкмо това са направили. За тях е било много лесно да подслушат телефонния разговор, който имах със сервизната база, и веднага се явиха на посочения адрес.

Ако знаехме това отпреди, щяхме да ги разпитаме подробно за тяхната планета, можехме да купим якетата им както и кожения пъпеш, дето онова мургавото го стискаше под мишница. И ние единствени щяхме да притежаваме вещи от друга планета, както и да знаем някои тайни, до които човечеството ще се добере подир хиляда или подир две хиляди години. Но момчетата се държеха толкова естествено и толкова обикновено, че на човек ни за миг не би му минало през ума, че това са хора от друга планета. Ами че те даже и коняк пиха, и конякът много им се хареса.

„А кучето?“ — попита дъщерята. „Сигурно кучето е било с тях, те си го карат оттам, но като са кацнали на земята, кучето е тръгнало по своите си кучешки работи и се е загубило. Затуй то седеше на тролейбусната спирка и чакаше, надявало се е, изглежда, двете момчета да дойдат с тролей.“ Синът ми забеляза, че мургавото момче било казало: „Това е неговото куче!“ „Чие? Или са били трима? Може и трима да са били!“ Помня, че синът ми много съжаляваше, дето не сме прибрали тогава кучето в къщи. Малко ли е да имаш куче от друга планета? Дъщерята, която се боеше непрекъснато от това куче, беше щастлива, че не сме го взели, тя изпитваше голям ужас от него. После казах, че те сигурно са били трима, единият е останал да пази звездолета, а другите двама са дошли да вземат частите от телевизора ни. Сега ще си поправят машината и през нощта, когато е тъмно и никой няма да ги забележи, ще отлетят обратно към своята планета, или пък към други светове.

— Ура! — извика синът и извади от джоба си малки лъскави клещи. Те имаха синкав оттенък.

— Какво е това? — попитах.

— Взех ги от тях — каза момчето.

— Как си ги взел от тях?

— Ами така, взех ги. Те, като разглеждаха опашката от дивия заек, ми свиха опашката в торбата, аз пък, нали се мотах край тях, им свих тия клещи.

— Как можеш да задигнеш на хората клещите! — недоумявах.

— Ами те как ми свиха заешката опашка! — недоумяваше момчето. — Те ще си имат заешка опашка, аз пък ще си имам клещи от друга планета!

Разгледах клещите, върху дръжката им бе изобразена формата на пъпеш. Вероятно такава е и формата на тяхната планета.

Дотук добре: наивно и детско, почти като фантастичен роман. Но по-нататък?... По-нататък децата си легнаха, синът, стискайки клещите под възглавницата, готов да сънува, а дъщерята — пъхнала юмручета под възглавницата. А по-нататък?

По-нататък събитията продължиха да следват своя ход, като че се движеха по предварително начертана програма.

Един час по-късно кварталът се изпълни с хора в бели престилки, претърсваха се мазетата, таваните и входовете на жилищните кооперации, бяха се събрали и много доброволци. Излязох навън да разбера какво търсят хората в бели престилки, и от едного от тях научих, че от психо-неврологичния диспансер е избягал някакъв човек. Продължих по улицата и през решетките на прозореца, където виждах човека със сивото лице и сивите очи, видях много хора, все непознати, но него го нямаше там. Долу обяснявах, че страдащият човек, известен с кукуригането, е избягал. Вратата била заключена отвън, ключът бил в ключалката, решетките на прозореца били непокътнати, входът на диспансера също бил заключен и дежурният твърдеше, че никакъв човек нито е влизал, нито е излизал от сградата. Та той да не е насекомо, да се измъкне от стаята! Имаше нещо много мистично в изчезването на човека със сивото лице и ако употребявам тази дума, то е, защото и до днес властите не можаха да се доберат до никаква нишка, никой не успя да влезе в следите на беглеца и никой повече не го видя. Той беше човек с име и фамилия, доведен от едно село от негови роднини за лечение. Проверката в селото установи, че там не е имало такъв човек, че този човек е бил настанен от непознати хора за лечение в диспансера и възможно е същите тия непознати хора да са организирали бягството му.

Обратният път към къщи, виелицата и преспите разбъркаха съвсем мислите ми, но по-късно, когато вече пушех в леглото, подредих отново събитията. Някои факти добиха особена острота, изпъкнаха, излязоха по-напред от другите факти и събития и в един миг ми се сториха извънредно прости. Някакво звено досега се бе губило или някак си не успяваше да влезе в общата верига. Но с бягството на човека със сивото лице веригата ми изглеждаше вече цяла.

Човекът със сивото лице и сивите очи е настанен по много загадъчен начин в психо-неврологичния диспансер. Ако обясним загадката около неговото настаняване и изчезване, струва ми се, лесно ще можем да подредим и останалите факти. Догарящата цигара пареше пръстите ми, фантастични мисли припламваха ярко и гаснеха бързо, оставяйки сива пепел подире си. Те бяха като лъжливите огньовете, които виждаме лете в горите, човек нито може да стигне до тях, нито може да влезе в дирите им. Въпреки туй не се отказвах, а продължавах да търся с надеждата, че все някак ще успея да открия секрета на тази невероятна история.

По едно време като че някой ми каза: „Ами ако човекът със сивото лице и сивите очи е също от извънземен произход и ако има връзка с двете момчета и с кучето?...“ „Не е възможно — казвах си вътрешно, — тогава историята става съвсем фантастична или съвсем детска! Мигар те са били трима, дошли със звездолет и с едно куче, за да настанят третия в диспансера! А защо не! — казах си подир малко. — Те са били трима, сивият е вероятно командирът на звездолета, той е пътувал с кучето си. Доближавайки нашата земя, сивият е заболял, той е започнал да изпитва непознато страдание. Двете момчета са били принудени да кацнат на нашата планета и да настанят командира на звездолета в психо-неврологичния диспансер за лечение. Той е извикал кучето по телепатичен път, възможно е да е внушил нещо на това куче, да го е изпратил някъде, макар че аз добре помня как той нито веднъж не погледна кучето от прозореца, а чакаше децата да излязат от училището, за да им извика кукуригу. Или кучето е пристигнало тук, надявайки се да внуши нещо на господаря си, да го върне чрез своето присъствие в нормално състояние?“

Това са сложни въпроси, трудно е да намерим отговори за тях. Всеки случай съм склонен да мисля, че момчетата са настанили човека

в психо-неврологичния диспансер, докато поправят звездолета си. Те задигнаха частите от моя телевизор, но оставиха в кутията своя схема и затова тук не може да става дума за кражба. Почти бях убеден, че излизайки от къщи, те са взели човека със себе си по начин, известен само на извънземни хора, поправили са летателния си апарат и са тръгнали с него да търсят кучето.

Както и сам читателят вижда, наивно обяснение, но друго нямам подръка, затуй ще се задоволя с него поне още няколко дни, защото толкова останах в София. Обиколих съседните улици, няколко пъти ходих в психо-неврологичния диспансер, но не посмях да изложа своите приумици там. В края на седмицата заминах за селцето и ако до пристигането ми там с полуусмивка гледах на събитията, там научих истории, които окончателно затвърдиха в мен убеждението, че през месец януари сме били посетени от хора от извънземен произход.

На път за селцето внезапно си спомних една много интересна подробност. Сетих се, че когато двете момчета си тръгваха и трябваше да ги изпратя, аз излязох с тях в антрето. Там до окачалката има голямо огледало, но не ги видях отразени в огледалото. Себе си виждах, макар че стояхме тримата в антрето, те не се отразяваха в огледалото. Тогава ми се стори, че може би ги закривам или те стоят под такъв ъгъл, че не виждам в стъклото образите им. Сега, седнал в купето на експреса „Магура“, си спомних много добре, че стояхме заедно, скупчени пред огледалото, но в огледалото тях ги нямаше.

Селцето димеше със синкав дим, вгълбено в себе си, потънало във вълчи пресли. По пъртините скриптяха конски шейни, дворовете червенееха от недалечната Коледа. Под стрехите се ветрееха разпънати свински кожи, натъркани с пшеничени трици, за да изтеглят маста от тях. Моята къща студенее, спреглото за ловитба на сойки стои празно. Някой е задигнал мамула, виждат се дирите му в снега — как е дошъл, поразтъпкал се е около спреглото и после се е върнал обратно. Първата ми работа бе да нацепя дърва, да напая печката, сетне направих клопката за сойки, разригнах снега с лопата до улицата, дето намъшени крави отиваха на водопой към реката.

Подир кравите, тръгнали на водопой, виждам Исус. Родителите му дали това име, селяните по-късно го съкратили и всички му викаха

Сусо. Сусо бие с огниво върху кремък, за да хване огън и да запали цигарата си. Той хвана огън, размаха праханта, разпали хубаво цигарата си и ми вика: „Живо-здрaво, добре дошъл! Научи ли?“ „Какво да науча?“ — питам го. „А, ти нищо не знаеш тогава! — каза ми Сусо и гледа как кравите вече превалят по пъртината към реката. — Ще ти кажа, но най-напред тебе да се почне от вълците.“

И ето какво научавам аз:

Най-напред съобщението на чехословашката осведомителна агенция от Прага: „Една дамаджана сливовица се е оказала съдбоносна за три вълка от Източна Словакия. Притежателят на контрабандно сварената ракия скрил дамаджаната в една нива. По-късно той я намерил счупена, а до нея лежали три вълка, потънали в дълбок пиянски сън. Тъй като в Чехословакия дават по две хиляди крони за главата на един вълк, селянинът решил да направи добра сделка. Той закарал тримата пияници в близкото село, където те изтрезнели и макар и вързани, хвърлили населението в паника. В края на краищата ловецът предал вълците на местната пожарна команда и получил шест хиляди крони, но след това трябвало да заплати хиляда крони глоба за незаконно сварената ракия.“

„На мене — разправя ми Сусо — веднага ми текна, че мога и аз да се възползувам от една такава работа, вземам дамаджана ракия и я отнасям в Бибино лице, та я турям в една нива. Турям я там, значи, на такова място, че нито преспа да я затрупа, нито пък вятърът да я оголи съвсем. Ти знаеш Бибино лице, такова място, дето ми требеше, е лесно да се намери. Та турям там дамаджаната, казвам си: «Исусе, бог да ти е на помощ, усуквай сега яки върви, вълците ще слязат от Петлова чука и нали пътят им към колибите минава през Бибино лице, ще налетят право на дамаджаната!...»

И се запретвам да суча яки върви. Суча до късно през нощта, по едно време чувам вълчи вой, виелица вие над къщата ми, казвам си: «Те вече са тръгнали, Исусе!» — и почвам по-бързо да суча вървите... Едва дочаквам да се разсъмне, вземам няколко дървета, щото не съм глупав аз като словенеца, ами ще вържа вълците, като на всекиго туря по едно дърво в устата, и ще опъна назад дървото с вървите, все едно че юзди съм им турил. Скръц, скръц, значи по снега, и ми дава впечатление, че не се чернеят вълци в Бибино лице, ами нещо големо там стърчи, нещо едро, теле ще е, викам си. Но като го доближавам,

виждам, че не е теле, ами е нещо като пръч, пърчаво, козиняво, козината му се влачи по снега и гривата му се тръска. «Исусе!» — прекръствам се аз и почвам да давам назад, а лъвът се също прекръства и също започва да дава назад, оттегля се към Петлова чука. Сдобих тогава кураж, върнах се при дамаджаната и гледам, че дирите на лъва са големи като паници. Не бях виждал още такива дири, страх ме набра изпърво, но после сдобих кураж и си викам: «Исусе, ако словенецът вълци е хванал, ти да не би да стоиш по-долу от него, бог ти праща лъв в нивата. Хвани го!»

И тъкмо си викам това, виждам от другата страна на дамаджаната върху снега къртици. Къртица до къртица, излезли върху снега, всяка лежи по гръб и не мърда. И до всяка къртица виждам голяма диря от лапата на лъва. Значи — викам си, — лъвът се е въртял в нивата и е изравял къртици. Но за какво ли ще е изравял къртици, когато никъде кръв не се забелязва и нито на една къртица не е посегнал, а само ги е обръщал по гръб?»

„Хайде де! — казвам на Сусо. — Мигар през зимата къртицата ще излезе отгоре и ще тръгне да ходи по снега. Тя през лятото не излиза, камо ли през зимата!“

„И аз това се чудя — смуче цигарата си селянинът. — Лятно време както и да съм опитвал да изкопая къртица, все не съм успявал. Вървя с мотиката на пръсти, дебна я, когато ще изхвърли земя нагоре, да си повдигне къртичината и да я изкопая с мотиката, но никоя не съм издебнал. Мисля си с моя акъл, че като вървя на пръсти по земята отгоре, къртицата слуша вътре и какво ли си вика: тоя горе ходи на пръсти по покрива ми, крадец ще тебе да е, я дай назад в мазето! И си слиза тя надолу в своето къртичко мазе, а Сусо ходи горе на пръсти и дебне Михаля с мотиката. Не можеш да го надхитриш това животно!...

Та като гледам къртиците по снега — продължава Сусо, — те ми дават още по-голямо впечатление. Вземам една къртица, ще я занеса, викам си, на Иван Гаврилов, той сигурно знае като каква ще е тая работа. Иван Гаврилов ни говори за алкохола, че когато не го пиеш, го владееш, а като го пиеш, той те владее. Сигурно Иван Гаврилов ще знае и за къртицата, но да ти кажа ли, като го питах, нищо не можа да ми каже, а пък за лъва ептен не можа да ми каже, а ми заръча да отида да се наспя, защото сметна че съм пиян. Тъй ли? — амбицирам се аз и решавам да хвана лъва с вълчи клюси (капан). Имам такива клюси,

залагам ги в Бибино лице сред къртиците и изчезвам. Не вярваш ли!“ — връцна се Сусо и хвърли угарката на пъртината.

Бях започнал отново да разривам снега с лопатата и Сусо навярно е сметнал, че не му вярвам. Разбира се, не му вярвах, чак лъв да се появи в околностите на селцето през месец януари! Кой ли ще повярва!

„Не, ти чакай — продължава Сусо. — То наистина не беше лъв, а куче. Колкото едно теле голямо, но космато като лъв. И го хванах, ще знаеш. Отивам на следната сутрин в Бибино лице, кучето се хванало в капана, лежи върху снега и не мърда. Доближавам го, то даже не ме поглежда, а гледа как изпод снега излизат къртици край него и коя как излезе, се обръща по гръб и застава неподвижно. Колкото и да беше голямо кучето, не ме изплаши, както ме изплашиха къртиците. Кучето си лежеше кротко, хванато за предните лапи, мълчеше, ама като погледнах очите му, стори ми се болнаво. Турих му едно дърво преко устата, завързах здраво отзад за шията, после го вързах отделно с яки върви и тояга турих помежду мене и него, да не би да скочи по пътя отгоре ми, и го поведох. То тръгна веднага, но главата си държи назад, за да гледа как подир него излизат къртици, обръщат се веднага по гръб и замират. «Исусе, бог да ти е на помощ!» — прекръствам се и гледам да стигна по-бързо селцето. Кучето върви подире ми, ама досуц безразлично, все едно че мене ме няма и все гледа своите къртици. — «Исусе! Исусе!»

Имах един коларски синджир, с него спъвах колата си по нанадолницата и връзвам с тоя синджир кучето под сайванта. Народ се струпа да гледа, Иван Гаврилов също се струпа, ама гък не може да каже. Един ден и една нощ стоя кучето, ни иска да яде, ни иска вода да пие. Гледа пред себе си в снега, сигурно чака да излезе оттам къртица. Появи се само една, полута се напред-назад и легна неподвижно по гръб пред него. Народът се стукна назад и един по един хората почнаха да се измъкват. Всичко цъка с езици, не може да повярва. Кога на другата сутрин гледам, под сайванта стои само половината синджир, някой го прерязал като с нож. Диря обаче никъде не се вижда, ни кучешка, ни човешка, като че някой е прерязал синджира и е отнесъл кучето по въздуха.“

„Йес! Йес! — започна да вика Сусо подир кравите си. — Къде там се мушиш в сеното, мома жено ялова! Йес!“

Той подскочи чевръсто на пъртината и отдалече хвърли остена си подир кравите, които пребъркваха една купа сено.

През деня разпитвах мнозина за кучето, дори и самия Иван Гаврилов. Според него то изглеждало болно, сигурно е страдало от кучешка тения. Никой дотогава не бил виждал подобно куче, козината му по-дълга от овча вълна. Суро, със сури очи, ни зло, ни добро, лежи и мълчи, загледано в легналата по гръб къртица. Бях почти сигурен, че кучето, хванато в капана, е същото онова куче, появило се миналия месец край психо-неврологичния диспансер и по-късно на тролейбусната спирка при афишната будка на булевард „Волгоград“. Приумицата, че е куче от извънземен произход, се затвърдяваше от обстоятелството, че при появата си кучето е извадило на повърхността на преспите къртиците. Няма земно същество, което ще е в състояние да внуши на къртицата да напусне своя лабиринт и да излезе на повърхността, за да лежи неподвижно сред бялата виелица. Някакъв древен прародител ли е навестил къртицата и с шифър, известен само нему, я изважда на повърхността, или кучето е минало оттук, за да изтрие паметта на наследството и да даде нова програма на това подземно животно?

За мен всичко това си остава тайна.

Що се отнася до самото изчезване на кучето, то е лесно осъществимо. Двете момчета, след като са взели човека със сивото лице и сивите очи от психо-неврологичния диспансер, са дошли тук със своя звездолет, взели са със себе си и кучето и са заминали по пътя си, продължавайки изпълнението на своята междузвездна програма. А че те са минали през селцето, има още едно доказателство и нека читателя ми позволи да се спра и на него.

Вечерта, след като Сусо хванал кучето в Бибино лице, в една от къщиците на селцето няколко моми се събрали на седянка. Сред момите имало и една мома Софрона, съседка на момичето, в чиято къща била седянката. Някои моми бродирали, някои плетели, а Софрона била дошла с къделя вълна и хурка. Приготвяла прежда, за да я праща следващата седмица за боядисване.

Не много време след като момите се събрали, на вратата се почукало, стопанката отворила и всички видели на вратата двама

ергени с якета. Според момите ергените били млади момчета, но засукани. „Може ли?“ — попитали те и стопанката казала: „Заповядайте?“ Тя им дала метла да отупат краката си от снега, момчетата измели снега старателно от нозете си и влезли в стаята. Едното момче било светлооко и по-приказливо, другото било мургаво, носело торба под мишница. Светлоокото седнало до момата Софрона и ѝ показало една кадифена къртица, лапите ѝ стоят разтворени настрани, като че се кани да хвъркне, козината ѝ мека, лъщи на лампата и се прелива ту в черно, ту в синьо. Всички моми разгледали къртицата, после онуй, мургавото, я прибрало в торбата и попитало няма ли вино стопанката. Отишла стопанката заедно с мургавото момче в избата (мургавото момче носело фенера, за да ѝ свети), наточили вино и всички пили, и момите, и момчетата, но най-много момчетата пили и харесали много виното. Били много засукани момчета, харесали се на момите, затуй всяка от момите пък гледала на нея да ѝ излезе късметът. Всяка се смеела все по-силно и по-силно, дано обърне внимание върху себе си, момчетата също се смеели и тогава момата Софрона, като се обърнала, застинала в ужас.

Тя се обърнала към светлоокото момче до себе си и както момчето се смеело, видяла, че има червен конец на зъба си. „Боже — едва не извикала момата Софрона, — тия са от другия свят!“

Според преданията на селцето, ако духът на човека след смъртта му се завърне подир време на земята и поскита няколко месеца, той отново добива плът и става като всички останали хора, само че се храни с кръв. Това старо поверие, внушавано търпеливо от деди и прадеди, се било загнездило и в душата на тая мома и тя помнела много добре как да разпознава такива хора, чийто дух отново е станал плътен. Пак според преданието такива хора имат на зъба си червен конец и ако вие успеете да ги разсмеете — нещо много трудно, — ще забележите червения конец на зъба. Пак според преданието духовете, върнали се от другия свят, много обичат риба или от всичко най-много обичат риба и момата Софрона, която добре помнела това, казала: „Защо седите тука, ами не идете в Живовци при Мустакерата? Той е наловил много риба, изпекъл е рибата и заръча да отидете, та да ви нагости.“ „А откъде е пътят за Мустакерата?“ — попитало светлоокото момче. „Ей го къде е — рекла момата Софрона, — през Петлова чука

като ударите, и ще слезете право при Мустакерата.“ „Много е студено да биеш сега през чуката“ — казало момчето и отпило от виното.

Пак според преданието такива хора трябва да бъдат пратени в съседно село. Но за да се стигне при Мустакерата, трябва да се мине през вълчата гора, където вълците веднага ще разкъсат човека. Двете момчета обаче не се поддали и останали при момите на седянката. Софрона тогава измислила една хитрост.

Тая мома почва да къса вълна от къделята и да я туря в пазвата си. Като късала и гледала да я не видят, тя успяла бързо да си свърши къделята и станала. „Къде?“ — пита светлоокото, като гледа как са ѝ набъбнали гърдите. „Ами че изпредох си къделята, ще отида в къщи да си взема друга къделя.“ „Ааа, няма да ходиш никъде! — казва светлоокото и се усмихва. — Ще отидеш в къщи и повече няма да се върнеш на седянката.“ „Ще се върна“ — казва момата Софрона, а двете момчета не вярват, че ще се върне, и мургавото застава пред вратата. „Ако ти си отидеш, ще развалиш седянката!“ Момата Софрона трепери цялата и мисли как да се отскубне, но не може да измисли и все повтаря: „Ще се върна.“ Накрая ѝ хрумва спасителна мисъл и казва на момчетата: „Щом не вярвате, че ще се върна, вземете едно въже, вържете ме през кръста и отпускате въжето от другия край. Ако се забавя или ако не се върна, вие ще почнете да теглите въжето назад и ще ме изтеглите.“

„Вярно!“ — казали двете момчета, взели въже от стопанката, вързали момата Софрона през кръста и хванали другия край. Момата излиза навън с празната къделя, вратата оставена леко притворена, за да не се жули въжето през нея, ония държат здраво, а момата Софрона размотава постепенно въжето, докато накрая то се отпуснало. Другите моми от седянката се смеят звънливо, гледат да привлекат погледите на засуканите момчета към себе си, момчетата също се смеят, но държат под око вратата да видят кога там ще се появи момата Софрона, с новата си къделя.

Тъй минало доста време. „Тая мома ни излъга — казало мургавото. — Ако ни е излъгала, ще почнем да теглим и ще я изтеглим, както си е легнала в леглото, по нощница.“ „Хайде, изтеглете я, да я видиме ние!“ — почнали да подканят момите и двете момчета си плюли на ръцете и почнали да теглят въжето. На едно място въжето се запънало, ни напред иска да върви, ни назад пък тегли. „Сигурно

момата се е хванала някъде с ръце я за дърво, я за камък и не иска повече да идва при нас. Раз-два!“ Те потеглили силно и въжето пак тръгнало равно, на леки пресекулки и с поклащане, както върви човек. И както теглели двете момчета, а момите от седянката се смеели, скривайки смеха си с длани, навън се чули стъпки. Момчетата тогава казали: „Шшшшшшт“ — и дръпнали изведнъж силно.

И щом дръпнали силно въжето, вратата изтрецяла, сякаш върху нея изгърмяло оръдие, разтворила се до краен предел и всички видели, че вместо момата Софрона на вратата стои един страшен пръч и очите му святкат страшно на светлината. Това било само миг. В следващия миг пръчът се втурнал в стаята, насочил напред страшните си рога. Всички почнали да се спасяват, както могат. Моми от седянката ми разказваха, че двете момчета, като видели, че не ще успеят да се промъкнат през вратата, скочили през прозореца, пръчът с рогата се спуснал право подир тях, скочил и той през прозореца, нахлулият вятър хвърлил сняг в стаята, измел миризмата на пърчовина и затръшнал сърдито вратата. Всички моми почнали да плюят в пазвите си от ужас, че някаква магия е превърнала момата Софрона в козел.

От съседни къщи наизлезли хора, задали се фенери, после неколцина мъже тръгнали с фенерите по дирите на момчетата и на пръча и дирите ги отвели на Петлова чука. Там селяните намерили пръча да подскача право нагоре, като че иска да бодне някого в пространството. Платото на Петлова чука било цялото утъпкано, но извън чуката никакви следи не се забелязвали, снегът бил девствен в звездната нощ.

На следващия ден се разбрало, че бягайки, двете момчета са задигнали и една разпъната свинска кожа под стряхата на едного от селяните, а Сусо открил, че кучето, хванато с ключите, също е пропаднало някъде.

За мен тия факти са достатъчни, за да бъда убеден окончателно, че двете момчета, след като са взели човека от диспансера със себе си, са минали през селцето да вземат и кучето и са отлетели по своя маршрут. Нищо вече не е в състояние да ме убеди в обратното и макар да не вярвам в извънземни цивилизации, вече допускам, че нашата планета е обект на тяхното любопитство. Появата на кучето край селцето е свързана с определена задача, за което свидетелствуват и къртиците, излегнати неподвижно върху снега. Допускам, че

момчетата не са знаели къде точно се намира кучето, но човекът със сивото лице и сивите очи е знаел, кучето е изпълнявало заповедите му. Той не е можал да предвиди от стаята на психо-неврологичния диспансер вълчите клюси и тъкмо затова беше сърдит и замеряше сърдито децата с пантофите си, вместо да им извика „кукуруигу“. Първата грижа след освобождаването на човека от диспансера е била да освободи кучето. За хора от извънземен произход това е било съвсем лека и проста работа въпреки дебелия синджир на Сусо. „Хряс!“ — и го няма синджира. Но за хора от друга цивилизация един бодлив и свиреп пръч не е нито толкова лесна, нито толкова проста работа. Допускам, че двете момчета са били безкрайно изумени, когато вместо момата Софрона по риза на вратата са видели насочените напред рога на настръхналото животно. Страхът е всемирно явление.

Необяснимо за мен е обаче задигането на свинската кожа. Колкото повече време минава, толкова повече тази кожа се превръща в загадка.

Що се отнася до момата Софрона, тя и сега е жива и здрава и не се е превъплъщавала. Тя ми разказа, че след като видяла червения конец върху зъба на светлоокия, след като скрила половината къделя в пазвата си и тръгнала с въжето към дома, влязла в двора и кривнала към кошарата, дето бил вързан техният бодлив пръч. Момата Софрона отвързала въжето от кръста си и вързала с него пръча. После се прибрала, залостила здраво вратата, но не си легнала, а разтопила с духане леда на прозореца и застанала да наблюдава през дупката. Тя видяла как ония взели да теглят въжето, как пръчът се опъвал, но пристъпвал все пак през двора. Когато стигнал обаче до портата, забил рога във вратницата и не мръднал повече. Ония отгатък, изглежда, че опъвали много силно въжето, защото портата отхвъркнала и се закачила чак на покрива на кошарата, а пръчът заситнил по пъртината, следвайки въжето пред себе си. После той ударил така силно вратата с рога, че дърветата наоколо сринали товара от сняг от себе си. По-късно се чули викове, говор, наизлязъл народ с фенери, фенерите тръгнали по дирята.

А момата Софрона гледала през размразената дупка на прозореца и видяла как се носи из въздуха опънатата свинска кожа, дето ония я откачили по пътя си изпод една стряха. И вървяла така кожата, покачила се по Петлова чука, после виелица я скрила от погледа и

когато виелицата отминала и снегът паднал пак на земята и утихнал, на чуката нямало ни хора, ни кожа. Само пръчът подскачал горе и се виждало как селяните пъплят през преспите към него, а фенерите им святкат и се люлеят. Тогава момата Софрона взела едно сито и го окачила отвън на вратата, а после си легнала и до сутринта нищо не се случило.

Според момата Софрона ония от другите светове падат малко глупави: ако видят сито на вратата, няма да влязат, преди да преброят колко дупки има ситото. А ситото има много дупки, дори и до средата не можеш да стигнеш и ще сбъркаш с броенето, та пак трябва да почнеш да броиш отначало. И като сбъркаш така няколко пъти и почваш пак да броиш отново, то нощта си отиде. Сутринта те се крият в горите, а вечер пак идват. Затуй ти дръж ситото окачено пред вратата си.

Лично аз никога няма да окача сито, защото не вярвам в бабини деветини, нито в празни приказки. Едно съжалявам, че не можах да срещна отново двете момчета, те бяха толкова приятни, общителни и подкупващи. Вярно е, че човекът от психо-неврологичния диспансер ме притесняваше, но в края на краищата той беше страдащ човек. Едно отиване до платото на Петлова чука не ми подсказа нищо повече. Там имаше сняг до пояс, равен, чист, ослепителен на януарското слънце. Мога само да отбележа, че платото бе великолепна площадка за кацане или за излитане на междузвездни кораби. Разпитвах в селцето дали са забелязали нещо около Петлова чука, да кажем, през есента или през лятото, и един ловец ми каза, че през лятото в горите на Петлова чука се появили много цигарджии. Това е гъсеница, която свива листата на дървото, както пушачът си свива цигарата, затуй народът нарича тая гъсеница цигарджия. Цигарджиите усукали цялата гора на Петлова чука и останали да спят там през зимата.

Възможно ли е появата на цигарджията да е някакъв знак за приближаването на звездолет, както е и със смъртта на старите брястове? Отговора ще ни даде бъдещето, нашето време е време само на въпросите.

Такава е историята с телевизора, с двете момчета, с кучето и човека от психо-неврологичния диспансер, с момата Софрона и козела,

вързан за края на въжето. На няколко пъти по-късно ми се е случвало да разговарям със Сусо, той не вярваше, че онези са успели да излетят с една свинска кожа; по-скоро те са се укрили някъде, може би в кариерите — там има доста подземия, може би в пещерата Магура, пълна с тайни входи и изходи, с помещения, големи като плевници. Едно време хора са живели в тая пещера, раждали са се и са мрели в нея, рисували са разни истории по стените ѝ, така че и тези може да се скрият там и да си живеят, без никой да ги забележи... Но ако те действително са хора от друга цивилизация, какво ще правят тогава в пещерата Магура? Да седнат да разглеждат скалните ѝ рисунки? Всичко това може да се види за един ден и хората да си заминат!

Изглежда обаче, че те не са успели да заминат, неизвестни за мен обстоятелства са ги задържали на земята. Не можех да си обясня също така кое ги бе накарало да ме посетят втори път. Едва ли идваха само за един автограф! По-късно проучих и разбрах, че Политехниката изобщо няма отбор по ръгби, след това обърнах внимание на червените студентски шапки; софийските студенти носят червени шапки единствено на своя празник, а празникът им отдавна беше минал, тъй че двете момчета много грубо бяха скърпили повода за идване в къщи и своята маскировка на студенти от Политехниката. Може би разчитаха на това, че никога не съм бил студент и че както и да се представят, ще сметна, че са студенти.

Като анализирах по-късно всяка тяхна отделна дума, жест, гримаса, ми направи впечатление, че и двете момчета се усмихваха повече с едната половина на лицето си, другата половина оставаше почти неподвижна. Сетих се тогава за червения конец, забелязан от момата Софрона. Съвсем очебийно беше, че усмихвайки се, те се мъчеха да прикрият червените конци, привързани за зъбите. Едва няколко дни по-късно ме осени мисълта, че момчетата са идвали единствено за своите клещи с емблемата на кожения пъпеш. Може би читателят си спомня, че докато те свиха заешката опашка на сина ми, той от своя страна им беше свил едни клещи от синкава стомана и стана собственик на инструмент от друга цивилизация. Човек, като поскита тук и там, все нещо ще остави от себе си, все нещо ще изтърси или ще забрави, та след туй трябва да мине отново по стария път, за да събере изтърсеното или забравеното.

Това щеше да ми хрумне по-късно. Сега седях, препрягах фактите ту от едната, ту от другата страна на ярема, дано потеглят колата, но фактите само си помахваха опашките, дърпаха настрана, трошеха жеглите, трябваше да ги препрягам отново и отново, без да успея да помръдна товара или да намеря някакво задоволително решение. Ще се отклоня за малко, колкото да отбележа, че в простата аритметика сборът от две и две е равен на четири, четири и три правят седем. Житейските факти и събития не могат да бъдат събрани по същия механически начин, защото никой здравомислещ не би събрал една крава и едно водорасло, за да получи две крави или две водорасли. Ще си позволя тук да изложа последователно фактите, като се доверя изцяло на тях, защото ми се струва, че отговорът на част от загадката се съдържа в самите факти.

Ето какви са фактите.

Подир посещението на двете момчета с червените шапки на улицата се появи извънредно силен звуков ефект. „Жъннн!“ — изпищя настървено циркуляр. Погледнах през прозореца, на отсрещната страна на булевард „Волгоград“ бе спряла дърворезачка, двамата дърворезачи се въртяха около нея, единият оправяше разхлабената ѝ трансмисия, другият подглавяше под колелетата триъгълни трупи, за да я направи по-устойчива. Първият най-после оправя трансмисията, изтича чевръсто откъм едната ѝ страна — дете беше моторът, — издърпа метална ръчка и моторът заработи на по-високи обороти, пумкането му стана ускорено и бодро. Празният циркуляр се завъртя бързо, големите зъбци се сляха и заличиха. Човекът бръкна в късото си брезентово палто и извади от вътрешния джоб груби ръкавици, съшити от брезент.

Той беше по-едрият, висок мъж може би към метър и осемдесет, с каскет от кадифе с копче на върха. Каскетът имаше полунаушници за студено време. Сега наушниците бяха вдигнати, стояха полуразтворени и се подпираха от големите и силни уши на човека. Панталонът бе от същия плат, както палтото, с много голям джоб от дясната страна. Облеклото, общо взето, работно, не се отличаваше с нищо, като изключим големия джоб и обувките; обувките бяха тъй силно лъснати, че отдалече изглеждаха като лачени. Дърворезачът тури ръкавиците, вдигна нагоре ръцете си, видях как свива и разпуска ръцете вътре в ръкавиците, за да ги намести удобно, след това мина по дължината на

дърворезачката и застана, подпрян на металната предпазна скара. Беше силен човек, широк в раменете, долната челюст на лицето му бе леко издадена напред — казват, че издадената напред челюст е присъща на волеви натури.

Другият беше пълна противоположност на човека с кадифения каскет. Той не бе по-висок от метър и шестдесет, с пепеляво кръгло лице, чието чело бе прорязано от две дълбоки хоризонтални бръчки, стигащи почти до слепоочията. Веднага подир втората бръчка започваше широкият ръб на малко така без определен цвят и почти без периферия. Такето сякаш се бе сраснало с главата и завършваше с дълга опашка в средата, голяма колкото цигара; тази опашка стърчеше като антена върху такето. Палтото и панталонът на дърворезача бяха като на първия, от груб брезент, с голям джоб на панталона. Обувките бяха лъснати безупречно и отдалече изглеждаха лачени като обувките на оня с кадифения каскет. Човекът имаше бързи и отривисти движения, подглавяше колелата на машината, за да я направи устойчива за работа. Едното трупче, изглежда, не му хареса, защото го отнесе до циркуляра и само с едно натискане го скоси. Тури го под колелото и то плътно прилегна към него. Дърворезачът се пресегна над трансмисията, вдигна капака на дървен сандък — сандъкът бе разположен ниско върху металната рамка на машината, в празнината между мотора и циркуляра — и извади оттам водна терзия. Обходи четирите страни на дърворезачката, провери дали е добре нивелирана. На два пъти нанесе корекция, като издърпваше дървените чивии под колелетата, след това прибра терзията в сандъка.

Когато всичко беше готово, човекът с каскета отиде при мотора, натисна металния лост, пумкането стана по-бавно. Трябва да ви кажа, че беше приятно да се слуша, донякъде напомняше моторница или катер: пум... пум... пум. Тъй като бе по-забавено и по-тихо, пумтенето не дразнеше. Синкав дим се отлепяше от мотора, а водният охладител развяваше игрива пара. Двамата мъже влязоха в двора, в дъното имаше дървена барака. Хлътнаха в бараката и подир малко излязоха оттам с по един наръч дърва. Оставиха дървата при дърворезачката, върнаха се отново и после още няколко пъти. Дървата не бяха повече от един кубик, възлести цепеници, чворовити. Струпаха ги на тротоара до машината. По това време от бараката излезе човек по домашна пижама и дойде при дърворезачите. С една ръка придържаше кръста си,

изглежда, го болеше кръстът. Човекът отвори квадратен прозорец към мазето и с думи и жестове обясни на хората къде да хвърлят нарязаните дърва.

Чак сега, като гледах оня с домашната пижама и двамата дърворезачи, забелязах колко са различни походките им. Дърворезачите ходеха, сякаш накуцват, и аз реших, че вероятно и двамата са дюстабанлии. Високият увеличи оборотите на мотора, застана пред скарата, другият с такето вдигна първата цепеница от земята и му я подаде. Човекът натисна предпазната скара, тя се наклони към циркуляра, стоманените зъби докоснаха дървото и остър писък се понесе по улицата. Две такива натискания, и дървото беше прерязано на три парчета. Предпазната скара се връщаше сама назад посредством две пружини, за да поеме следващата цепеница.

Дърворезачите работеха точно, движенията им бяха отмерени, моторът пумтеше равномерно, хората внимаваха да няма дълги паузи, защото тогава машината започваше да вие неистово и трансмисията почваше да се усуква и да плющи, сякаш всеки миг можеше да изхвъркне от голямото махово колело. Дървени стърготини излитаха изпод циркуляра и се трупаха на купчина в краката на дърворезача. Помощникът се навеждаше и изправяше подобно на машина. Оня, чиито бяха дървата, се опита да заобиколи дърворезачката и да хвърли в отворения прозорец към мазето няколко трупчета, но и двамата дърворезачи му направиха много категорични жестове с ръце и той отстъпи назад.

Мъжете нарязаха дървата, човекът с каскета намали оборотите на мотора, но не го загаси, а го остави да пумка на пресекулки. Свали трансмисията от оста на циркуляра, после опъна по-малка трансмисия, окачи я на задната ос на дърворезачката и коригира още малко мотора посредством металния лост. Мислех, че ще изгасне, защото се мина сума време, без да се обади. Но моторът не изгасна, рече: „Пум!“ — и пак замлъкна. Маховото колело продължаваше да се върти, макар и бавно, а моторът с много големи паузи подвикваше: „Пум!“ Водният охладител все така развяваше весело бяла пара.

Хората нахвърляха дървата в мазето, човекът с домашната пижама им плати с една банкнота и придържайки кръста си с ръка, се прибра в двора. Дърворезачите отупаха дрехите си от дървените трици, свалиха ръкавиците, по-дребният отиде при димящия воден охладител,

чиято вода кипеше, бръкна и извади от него два царевични мамула. Върна се при високия, подаде му единия мамул и двамата започнаха да ядат сварената царица. „Добре са го измислили — казах си, — докато те режат дърва, моторът им вари царица.“

Ядяха царица и оглеждаха улицата от единия до другия край, сякаш очакваха някого. Пет или шест момичета се зададоха по тротоара с дълги шалове и минижупи. Бяха обути с ботуши, носеха чорапогачи в млечен цвят. Макар и да бяха с високи ботуши, все пак от кончова на ботуша до полата имаше по един метър крак, прикрит само с чорапогачите. Дърворезачите скриха мамулите зад гърбовете си, преглътнаха набързо сдъвканата царица и огледаха момичетата. Момичетата почти не говореха, но се смееха звънко, походката им беше небрежна и стъпваха тъй, че върховете на ботушите бяха събрани, а петите оставаха раздалечени. Народът нарича подобна походка патрава, но определението не е съвсем точно. Тази походка е близка до походката на дюстабанлията, но наред с това има и нещо търкалящо се в нея, защото момичето внимава да не застъпи върховете на ботушите или обувките си. Върховете са обърнати към вътрешната страна, правят кръгообразни движения, по този начин се настигат, задминават се, без да се засичат, и когато една походка е добре овладяна, създава известна илюзия на плавно търкаляне. Не зная дали е съвсем удобна, но във всички случаи ми се струва, че е по-удобна от стария кавалерийски вървеж, когато петите трябваше да са прибрани, а върховете на стъпалата — разтворени... Та като преглътнаха набързо сдъвканата царица, дърворезачите огледаха момичетата с търкалящите се походки на тротоара, после се погледнаха в очите и почнаха да клатят глави.

Ниският с такето пръв дойде царицата, измина по тротоара около двайсетина метра, за да хвърли празния кочан в едно метално кошче за боклук. По пътя си той имитираше походката на момичетата, доста сполучливо, защото и без това беше дюстабанлия. Хвърли кочана и се обърна да види другия дърворезач. Другият дърворезач също дойде царицата и със същата търкаляща се походка се понесе към кошчето за боклук. Двамата тръгнаха обратно към подвикващата на пресекулки машина, вървяха небрежно и бавно, все със същата търкаляща се походка, но трябваше да спрат на средата на пътя, защото

видяха, че насреща им се задава мъж, прегърнал един бастун. Мъжът вървеше невероятно стремително.

Този мъж беше братът на Георги Владимиров. Братът на Георги Владимиров живее също на булевард „Волгоград“, срещу нашата къща. Той върви винаги стремително; единият крачол на панталона му е по-къс от другия малко над глезена, човекът стиска в ръката си бастун, макар че нито веднъж не съм го видял да използва този бастун, за да се подпира с него. По-скоро той върви или лети, прегърнал бастуна, сякаш този бастун е някаква ракета и човекът се е хванал здраво за нея и носен от двигателната ѝ сила, тук и там само допира с обувки земята. Дори ако трябва да спре на пресечка, за да даде път на тролейбуса или на минаващ автомобил, братът на Георги Владимиров е в такова нервно и тръпнещо очакване, сякаш всеки миг ще се повдигне от тротоара и ще прелети над улицата, вкопчан здраво в своя бастун.

Та като видяха как човекът, хванат с две ръце за бастуна, вървеше стремително по тротоара и от скоростта единият му крачол се скъсяваше, дърворезачите спряха по средата на пътя, огледаха пешеходеца и без да разменят нито една дума, минаха остатъка от пътя до дърворезачката, без да се нагаждат към търкалящата се небрежна походка на момичетата. Те дори малко нещо се опитаха да наподобят стремителната походка на брата на Георги Владимиров, но трябва да кажа, че само телата им бяха наклонени силно напред, иначе краката им се местеха тромаво. Стигнаха дърворезачката, поседяха малко на железния ѝ процеп, по-ниският стана и отиде до будката за цигари. Видях го как се връща, пушеше, кашляше, плюеше по тротоара и пак дърпаше от цигарата. Той седна на процепа при другия, другият също запали цигара, двамата покашляха, не допушиха цигарите и ги хвърлиха на улицата. Минаващите автомобили стъпкаха недогорелите цигари.

Дърворезачите огледаха още веднъж улицата от единия до другия край, изглежда, че онзи, дето чакаха, го нямаше, затова се застыгаха да си вървят. Ниският събра дървените чивии и ги нахвърля в сандъка, високият почна да регулира металния лост на мотора. Машината забумка, край нея мина, развявайки расото си, свещеник Гаврилов. Свещеник Гаврилов носеше един хляб под мишница и едно шише олио „Нива“. Той кимна с глава, изглежда, нещо им каза

(вероятно: „Помага бог!“), ония му отговориха, но не прекъснаха работата си. Ниският хвана железния процеп, обърна го към себе си, дърворезачката направи кръг, онзи отзад изфорсира мотора, трансмисията задвижи оста и дърворезачката тръгна плавно по тротоара.

Беше много маневрена машина, обърна се кръгом на един метър място. Металните ѝ колелета бяха покрити с плътна гума, тъй че не се чуваше железен тропот, тя стъпваше меко по бетонните плочи. Човекът отпред управляваше машината посредством железния процеп, онзи отзад при мотора работеше с металния лост, като ускоряваше или забавяше движението. На тролейбусната спирка, до афишната будка, дърворезачките спряха, моторът съвсем рядко се обаждаше. Група мъже стоеше там и една жена с червен шушляк и с бебе на ръце. Мъжете, изглежда, бяха от провинцията, облечени в груби дрехи, само един от тях имаше двуредно сако с възвити ревери и бомбе. Той раздаваше всекому по един билет, обясняваше им, че тука движението е безкондукторно, и казваше на всички, че като се качат на тролейбуса, ще стигнат до еди-къде си и като слязат там, ще трябва да тръгнат на тая страна, а не като слязат, да вземат да тръгнат на обратната страна, та ептен да се объркат. Ония клатеха глави и стискаха билетите, а тоя с двуредното сако и с бомбето все наставляваше: „Не като слезете там, да седнете да възвиете на тая страна, та да се объркате! Като слезете там, нема да възвивате на тая страна, ами ще възвиете на другата страна, нали разбирате къде требе да възвиете, щото ако речете на тука да възвиете, никога нема да стигнете и ще се объркате повече. Затова вие, щом слезете, веднага, значи, ще възвиете на тука! — Той им показва като как ще слязат и как веднага трябва да възвият на еди-коя си страна. — А не, като слезнете, да вземете да възвиете, да кажем, на тука!“ — Той им показва като как да слязат и на коя страна да не възвиват, подир което им обърна внимание, че щом се качат, трябва да се таксуват сами, има си апарати вътре в тролейбуса, ще се самотаксуват и като пристигнат веднага, значи, възвиват на тая страна, а не на оная страна, та да се объркат ептен. Той ще се качи с тях само за една спирка, там ще се прехвърли на трамвая, а те обаче ще продължат четири спирки и на петата ще слязат, като веднага възвият на тая страна, а не на другата страна да възвиват. Докато човекът обясняваше, а другите стискаха билетите и клатеха глави, дойде

тролеят. „Спиридоне, ти знаеш барем, бил си закупчик — викаше човекът с бомбето и един от първите се намери в тролейбуса. — Ти, Спиридоне, поне знаеш, че като стигнете там, няма, значи, да тръгнете на тая страна, ами веднага ще възвиете...“

Тролейбусът обаче тръгна много бързо, без да дочака всички пътници и половината от групата остана на тротоара заедно с жената с червения шушляк и бебето. Жената се разрева, бебето се разрева, оня с бомбето застана на вратата да даде последни наставления. Автоматичната врата се затвори, тъй че само главата на човека остана отвън. „Значи, Спиридоне — викаше с все сили главата, прищипната в тролей. — Няма да възвиете значи на оная страна, а на тая страна, значи, щом като слезете и такава...“

Докато дойде следващият тролейбус, групата, останала на спирката, вече бе успяла да се раздели на две, хората спореха помежду си на коя страна да възвият, като слязат. Тролейбусът ги отнесе, дърворезачите постояха на спирката, още няколко тролейбуса минаха, но никой не слизаше от тях, само се качваха. Тролейбусната спирка на „Волгоград“ и „Искър“ е една от началните, тук рядко слизат хора, по-скоро оттук тръгват. Дърворезачите стояха на същото място до афишната будка, дето миналата година бе стояло чудноватото куче с тъжно изражение на лицето, мокро от дъжда. Времето за чакане, изглежда, мина, защото те се спогледаха, високият увеличи оборотите на мотора и той отзад, другият отпред — на процепа — пресякоха улицата и подир малко пумтенето на мотора затихна в малките пресечки на нашата махала.

От шума на мотор и пищенето на циркуляр на тротоара остана само една купчина дървени трици.

Дърворезачите едва си бяха заминали със своята дърворезачка, и в къщи се позвъни. Беше Фланеления чорап.

Той носеше няколко облигации от Държавния конверсионен заем, искаше да провери дали е настъпил падежът им. Падежът им още не беше настъпил, но го посъветвах за всеки случай да се обърне към Държавната спестовна каса, спестовната каса ще може да му даде по-пълнен отговор. „Те са неусложливи — каза Фланеления чорап, — но ще ида, и без това няма какво да правя вкъщи.“ Всичките облигации на Фланеления чорап бяха от серия В, само една-единствена носеше

серия К. Съобщавам това в началото, тъй като по-нататък ще стане отново дума тъкмо за облигацията от серия К.

Фланеленият чорап си отиде, в къщи чухме как долу по стълбите нещо цвърти и мяука. Мама се обади: „Дали портиерката пак не е намерила някой див заек и го носи в парното да го колят с мъжа си. Лани, като слушах как го носеха да го колят, си рекох: «Това тебе да е спяща кукла», а кога то излезе заек!“ Мама отвори вратата, повика портиерката, но вместо нея се обади друг глас. Беше Ангелова с внучката си, внучката носеше спяща кукла. Двете се качваха по стълбата, мама заговори жената, чувах как момиченцето подсмърча и разклаща куклата, а куклата от своя страна подвиква с мяукане: „Ма-ама.“

Не можах да взема участие в разговора около спящата кукла, защото една линейка на Бърза помощ зави със сирената си по улицата и спря пред диспансера на ъгъла. От линейката излезе среден на ръст човек с обръсната глава и една бяла превръзка, която минаваше диагонално през лицето му. Подир него излязоха двама болногледачи в бели престилки. Човекът с бръснатата глава се държеше спокойно, бе облечен в сив болничен халат, стигащ до петите му. Той огледа улицата, диспансера, болногледачите и отново улицата. Вниманието му, изглежда, бе привлечено от купчината дървени трици, защото изведнъж подскочи и се спусна към нея. „Стой! Стой!“ — завикаха болногледачите, но човекът с превръзката вече бе прекосил улицата и развявайки халата си, приближаваше купчината с трици.

Той загреба две шепи от тях, поднесе ги до лицето си, помириша ги дълбоко, погледна нагоре към небето и нададе някакъв силен, смразяващ кръвта вик. Болногледачите спряха за момент, стъписани от този вик, но в следващия момент вече стоеха от двете страни на човека с превръзката. Той не ги гледаше, той дори не ги виждаше, гледаше само дървените стърготини, оставени от дърворезачката, и както ги държеше в шепите си, ги изсипа в пазва. Притисна здраво халата отпред, двамата болногледачи го хванаха под мишниците и почти го понесоха по тротоара. Човекът с превръзката стискаше халата си и целият сияеше, сякаш криеше в пазва безценно съкровище.

Посъбраха се набързо доста любопитни, но желязната врата на психо-неврологичния диспансер се затвори със стържене и хората един по един почнаха да се разотиват. Всъщност тук нямаше и какво

особено да се види, един душевно разстроен човек пълни пазвата си с дървени стърготини!

По-късно видях през прозореца как долетяха сиви врабчета, поровиха с нозе стърготините върху тротоара, поразмесиха ги с човки и отлетяха. Един черен кос дойде, постоя, помисли и хвъркна между къщите, като летеше ниско и се провираше между дърветата. От двор през двор косът се загуби от очите ми.

Хора минаваха по тротоара, някои подритваха стърготините, други ги заобикаляха. Надвечер видях, че по тротоара се задава загадъчното куче. То поспря пред прозорците на диспансера, зад железните решетки не се виждаше никакво лице и никакъв човек не се обади на кучето. Ако докараният с линейката е миналогодишният мистериозно изчезнал болен, дето подвикваше „кукуругу“ на децата и те му отвърщаха с „кудукудяк“ и избухваха в смях, той навярно също би извикал сега на кучето „кукуругу“. Кучето постоя, изгледа всички прозорци, раздвижи уши, дано дочуе нещо, но никой не се обади. Психо-неврологичният диспансер тънеше в тишина.

Изглежда, че болният, който напълни пазвата си с дървени стърготини, оставени от дъскорезачката, нямаше нищо общо с кучето. Следващите няколко дни аз минавах нарочно по няколко пъти, поспирах се на тротоара, но нито веднъж не чух някой да извика: „Кукуругу!“

Нека обаче не избързваме напред, а да проследим кучето.

То стигна до купчината със стърготини, наведе се, помириша, направи кръг около тях, разрови с предна лапа, помириша отново, пак направи кръг, като от време на време вдигаше глава и оглеждаше улицата. Накрая изравни с лапи купчината, разстла я равномерно върху плочите и легна отгоре.

Синът и дъщерята се върнаха от училище. „Видя ли?“ — попитаха ме. „Кое?“ — попитах на свой ред аз. „Ланското куче“ — казаха ми те и залепиха носовете върху стъклото на прозореца. Застанах зад тях, кучето продължаваше да лежи върху стърготините, хора минаваха край него, но то не им обръщаше никакво внимание. Дългата и сплъстена козина имаше цвета на дървените стърготини, погледът беше тъжен, животното имаше едва ли не човешко изражение на лицето. Или може би на мене само така ми се струваше. Почти всеки от минаващите се обръщаше, за да погледне още веднъж

легналото върху стърготините куче. Изглежда, че минувачите долавяха нещо странно в животното, за да се обръщат по няколко пъти назад и да го видят още веднъж и още веднъж, и още...

То може би щеше да пренощува тук, чакайки някого. Може би чакаше хората с дърворезачката да минат отново по същия тротоар? Може би чакаше някакво събитие да се разиграе в психоневрологичния диспансер? Това бяха само догадки и както читателят сам вижда, доста произволни от моя страна.

По улицата се зададоха миячи от отдела за чистота. Трябва да кажа тук, че софийската община много редовно миеше булеварда. Миячите бяха с груби ботуши, обвързани с широки колани през кръста. Върху коланите бяха прикрепени отражателни стъкла, та хората да бъдат забелязвани по-лесно от минаващите автомобили. Те миеха бързо, единият теглеше двуколката и развиваше маркуча, другият работеше с маркуча, силна струя вода помиташе отпадъци по платното и тротоара. От силната струя се вдигаше вихрушка, тъй че по-леките отпадъци се въртяха във въздуха, преди да бъдат намокрени и да се понесат в мътния поток по платното. Човекът с маркуча бе повдигнал високо козирката на каскета си, в единия ъгъл на устата му висеше запалена цигара.

Водата клокочеше и се стичаше бързо по улицата, защото улицата тук е наклонена. Когато водната струя наближи кучето, то не се отмести, само се обърна и загледа работещия с маркуча с безкрайно тъжни очи. „Чиба де!“ — каза работникът и плисна вода по тротоара. Водата понесе дървените стърготини, въздушната струя вдигна част от тях над тротоара, но водният прах ги догони, свали ги долу, всичко се завъртя и се понесе с клокочене по платното. Кучето заклика подир мокрите стърготини, удряше с лапа водата, надявайки се може би, че ще успее да отбие стърготините встрани. То не обръщаше никакво внимание на маркуча зад себе си. Студена вода го обливаше, а кучето все тичаше подир мътния поток, биеше го с лапа и когато стигна до пресечката с улица „Искър“, спря внезапно. Обърна се назад да види работниците. Работниците прехвърляха маркуча от другата страна на платното, за да облеят с вода следващия тротоар. Водата се оттичаше постепенно и пропадеше с клокочене в канала. Чугунена рамка затваряше широкото гърло на канала. Кучето стоеше и с четирите си крака върху чугунената рамка, сетне изтегли задните си нозе върху

асфалта, провря, доколкото можеше, муцуната си в скарата, сякаш душеше там нещо. Изправи се, огледа улицата, пак се наведе, помъчи се отново да провери муцуната си през чугунената скара, но не успя, отворите на скарата бяха малки. Тогава кучето се наведе и с предните си лапи почна да дращи скарата.

Може би се надяваше, че ще успее да я отмести или да я претрие с нокти, да се спусне в шахтата и да догони отнесените дървени стърготини. Виждал съм кучета, които по този начин мишкуват или разравят дупките на лалугери. Това куче обаче нито мишкуваше, нито търсеше лалугер. Работата на лапите му беше ожесточена, от прозореца можеше да се чуе как ноктите стържат чугуна. То работеше с такова настървение, сякаш в шахтата на канала бе пропаднало нещо извънредно ценно за него.

По здрач кучето се умори, престана да дращи повече скарата и легна върху нея, свито на кълбо. В здрача приличаше на купчина дрипи, захвърлени върху скарата. Така го видяхме с жена ми късно вечерта, някъде след девет часа. Артистът Иван Анастасов ни покани късно вечерта на гости. Той живееше в нашата махала, трябваше само да минем по улица „Искър“ и да завием в първата пресечка след гаража на противопожарната охрана.

За първи път отивахме у Иван Анастасов; няма да занимавам тук читателя с цялата вечеря, а ще се спра само на онова, което ме озадачи. Бяхме поканени на пълнени телешки далаци. При поднасянето на далаците едва не подскочих от масата. Те имаха формата на пъпеш, бяха напълнени с млади вимета и защити с конци. Гостите започнаха да опитват с „ах“ и „ох“, поливаха далаците с домашно вино, а моя милост измъкна конеца и комай през цялата вечер се занимавах с него. Едва измъкнах конеца, и една от лампите над масата изгасна. Над масата имаше два големи глобуса, правени от частен занаятчия, живущ близо до моста „Чавдар“, та тъкмо единият от глобусите изгасна. Погледнах нагоре, глобусът примига и светна. Наведох се пак над чинията и почнах да се занимавам с конеца, глобусът отново изгасна.

Така прекарах цялата вечер. Щом се наведех над чинията и почнах да преобръщам пълнения далак, глобусът изгасваше (оставаше да свети меко само вторият глобус), а щом поглеждах нагоре, той светваше. Трябва да призная, че това безкрайно много ме изнерви. Иван Анастасов, изглежда, забеляза, че поглеждах непрекъснато към

глобусите, защото ми каза: „Ако наистина ти харесват, аз мога да те заведа при този майстор, да ти направи и на тебе такива глобуси.“ „Харесват ми“ — казах аз и се наведох над чинията. Единият глобус изгасна.

„Да ви кажа ли — обърна се домакинът към гостите, — едва днес успях да установя контакт със сина си. Синът ми е малък, когато се прибирам, той спи, когато излизам сутрин, също така спи, а днес го заварих буден, поиграх си с него й му казах: «Кукуруигу!» Той веднага почна да се смее, надигна се от креватчето си и ми посочи с пръст в ъгъла. Погледнах в ъгъла, а там жена ми изправила прахосмукачката. Ние имаме прахосмукачка от кокоши пера, вързани на върха на една пръчка, боядисани шарени, те стоят като опашката на петел. Бре, викам си, детето вече установи връзка, щом река «кукуруигу», то ми посочва опашката на петел. Пет пъти му виках «кукуруигу» и то все сочеше с пръст кокошите пера и се смееше.“ „Не е ли странно? — попита ме Иван Анастасов. — Аз му река кукуруигу, а то вече да установява връзка, като смята, че това е петел. Кукуруигу значи петел, разбира се, нали така!“

Дали не е странно?... Погледнах лампата над масата, тя примигна и светна. Имах чувството, че вторият глобус ме шпионира отгоре и щом се изправя, светва, все едно че никога не е гаснал. Дали не е странно! Веднага свързах кукуруигането на детето с онова кукуруигу от миналата година, когато децата минаваха край психоневрологичния диспансер, струпваха се под прозореца, човекът със сивото лице викаше иззад решетката „кукуруигу“, а те отдолу подвикваха: „кудкудак!“

Дали не било странно!

„И още една работа ще ви кажа — погледна гостите Иван Анастасов, — нея пък съвсем не мога да я разбера. Моят, малкият, след като установихме контакт и някак си почнахме да общуваме един с друг посредством кукуруигу, тръгна да лази на четири крака край стените. Лази и търси да открие къде има електрически контакт. Имаме няколко контакта, но детето търсеше специално големия контакт, в него включваме електрическата акумулираща печка. Значи, право на контакта се залепи и иска да бръкне с два пръста в него. Ужасих се, косата ми настръхна. Че то не е шега, двеста и двадесет волта напрежение, детето ще изгори мигновено. «Нее!» — изревах,

колкото сили имам, а то ме погледна, бръкна с двата пръста в дупките и ми се усмихна. Едва не припаднах, значи, до такава степен ми се бяха изправили косите от ужас. Представете ли си, двеста и двадесет волта и нищо. Детето ме гледаше и се усмихваше. Хвърлих се към него светкавично, вдигнах го от пода, «кукуругу бе», креснах му и го плеснах по задника. Детето се засмя и този път ми посочи с две ръце — с едната ръка контакта, с другата ръка ми сочеше кокошите пера. Просто невероятно, ви казвам, как отведнъж установихме контакт с това дете! Елате да го видите, нищо, че спи.“

Всички отидоха да видят детето, стъпваха на пръсти доста шумно се предупреждаваха с: „Шшшшшшшт!“ Изгасналият глобус светна. Докато другите се върнат от съседната стая, гледах непрекъснато глобуса и той нито веднъж не изгасна. По-късно по пътя се питах защо глобусът гасне веднага щом се наведе над чинията и светва, щом го погледна? Защо тъкмо тази вечер Иван Анастасов ни покани на телешки далаци, пълнени с виме — нещо, което никога не бях вкусвал през живота си? Защо именно днес е установил контакт с детето, и то посредством кукуругу?

Кучешките дрипи върху чугунената скара бяха изчезнали. Погледнах скарата, отгоре тя имаше дълбоки и светли прорези, сякаш някой беше стъргал с пила. Възможно ли е кучешките нокти да са тъй яки, че да оставят белези върху чугун?

Пред входа на къщата жена ми едва не припадна: „Плъх!“ — изпищя тя. Нещо тъмнееше пред входа. Подритнах го, беше мъртво.

Но не беше плъх. Това беше къртица, обърната по гръб. Лапите ѝ бяха разтворени встрани, като че е била разпъвана. „Къртица е“ — казах на жена ми и ние влязохме във входа. Веднага щом светнах лампата, се върнах назад. „Къде?“ — попита жена ми. „Да видя къртицата“ — казах ѝ и излязох на тротоара.

Най-обикновена къртица, какво ли толкова имаше да се гледа. Побутнах я с крак, преобърнах я, никъде не видях рана по нея. Въображението ми започна да възстановява едно по едно разказаното от Сусо — как проследявал дирите на кучето по снега, как намерил подир него преобърнати къртици; и всичко това посред зима, в дълбокия сняг, в онези вълчи преспи край селцето, дете човек трудно би изгазил, камо ли къртица. Бях дълбоко убеден, че кучето е минало край вратата ни и изпод тротоара е излязла къртица, за да легне по

гръб. Но никъде наоколо не се виждаше дупка, всичко бе камък и асфалт. Тя е излязла от розите — сетих се. По средата на булевард „Волгоград“ има ивица с рози, пролетно време там може да се види как къртиците повдигат своите къртичи могилки. Тя е излязла от ивицата с розите, прекосила е асфалтовото платно и е паднала по гръб пред входа на къщата. Кучето пък е продължило по пътя си.

Късно през нощта, в просъница, ми се стори, че дочувам пумкането на дърворезачката. То идеше отдалече, през една или две улици. Ония, изглежда, теглеха машината и обикаляха с нея махалата, защото до едно време пумкането идваше от лявата страна на къщата, след това започна да се чува от дясната страна, докато заглъхна.

Сутринта не можах да разбера дали наистина нея нощ дърворезачката е обикаляла по съседните улици, или това е било насън. Сметнах, че по-скоро съм сънувал или ако не, така ми се е сторило, макар и да съм бил буден. Защото, когато човек мисли напрегнато за едно и също, да кажем за каруца, започва да дочува дори и тропота ѝ, бягането на конете, конското пръхтене. При по-голяма напрегнатост въображението е в състояние не само да създаде точна картина, но да извади и звук от нея.

На дневна светлина всичко от предния ден ми се струваше нелепо и наивно. Двама човеци минали с една дърворезачка, нарязали дървата на еди-кой си човек и си заминали. Малко ли дърворезачки пицят с циркулярите си по софийските улици!

Помня, че този ден се видях с писателя Емилиян Станев, беше ходил на лов за глигани. „Странна работа — разправяше ми Емилиян Станев, — за първи път ми се случва от толкова години лов. Като че ли дивечът е изучил всичките ни навици и започва някак да общува с нас, да отгатва мислите ни.“ Той ми разказа, че бил на лов за глигани на едно високо плато, гората хубава, мека, женствена, теренът нагънат, дъб и подрасти се редуват едно през друго, сняг съвсем малко е навалял, може би една длан, но достатъчен, за да се откроява на него ярко идващият глиган. Емилиян Станев стои на пусия в началото на малка просека, до себе си е изправил свинеубиеца — така той нарича своята белгийска автоматична пушка, — недалече от него рошаво горско пиле върви пеша по дървото и поще кората му с човка. „По едно време — казва ми той, — както стоя и гледам пилето, се бях замислил за момиче с малки уши.“ „Защо с малки уши?“ — питам го. „Защото

малките уши говорят за темперамент. И тогава виждам внезапно, че насреща ми, сред храстите, стои глиган, едър колкото едно теле. В следния миг свинеубиецът беше в ръцете ми, глигановата пътека минаваше съвсем наблизко до моята пусия, тъй че още с първия изстрел можех да поваля животното. То обаче стоеше, ушите му залепени назад, и гледаше право в мене. Нито тръгваше напред, нито се връщаше. По едно време животното мръдна нервно с уши и като че ли рече: «Абе това май че е Емилиян Станев със свинеубиеца, я по-добре да не му излизам насреща, ами да взема да се върна назад в погъстите храсти.» И като рече това, глиганът възвърна назад. Всичко бих проумял, и това, че ме е познал, че се изплаши и се върна назад, и прочие, но туй, че един глиган може да има необходимата информация и за моя свинеубиец — това не мога да проумея. Следователно или има някой, който ги учи, или те научават това по телепатичен път.“

Питах Емилиян Станев дали през това време — докато глиганът е разглеждал свинеубиеца — не е дочул в гората или в някое съседно селище циркуляр от дърворезачка. Той ми каза, че наблизко имало гатер, но че гатерът през това време не е работел, тъй че глиганът не е бил подплашен от никакъв шум. Единственото нещо, което го е върнало назад в гората, е бил Емилияновият свинеубиец.

За някои тази работа може да изглежда ловджийска, но трябва да кажа веднага, че ние малко инертно и механически разглеждаме някои факти. В Родопите например има един глиган, който е сляп и глух. Нито един ловец не е успял досега да повали животното, сякаш някаква сянка върви заедно с него и го направлява. Ние не знаем още каква е механиката на неговата защита. По същия начин ми се струва, че и къртицата въпреки слепотата си намира следата на кучето. Ще прибягна тук до още един пример.

Същия ден подир разговора с Емилиян Станев в къщи нахлу ужасена съседката. „Боже — викаше тя и притискаше ръце до сърцето си, — приютете ме за малко у вас, по стълбите слиза плъх!“

Тя разказа на пресекулки, че като се качвала с малък багаж по стълбите, на горната площадка видяла плъх. Плъхът също я видял, но не се върнал, ами продължил да ситни право насреща ѝ. Жената тутакси се спуснала по стълбите, позвънила и ето я сега в къщи, а плъхът сигурно продължава да слиза надолу.

„Не бойте се!“ — казах ѝ и излязох, за да убия плъха. Погледнах нагоре по стълбите, нямаше никакъв плъх. Изкачих се до втората площадка, и там стълбите бяха пусти. Заслизах бързо надолу, може би плъхът е успял да слезе вече до първия етаж, и още докато слизах, видях как със ситни крачки право към изхода върви подобие на плъх. Не беше плъх, нямаше никаква опашка, походката на животното напомняше походка на патица. Че и лапите му изглеждаха пачи. „Та това е къртица!“ — спрях се внезапно на стълбите, а къртицата през това време излезе на улицата и побягна по тротоара.

Сбързих се подире ѝ и я видях как се устреми въпреки слепотата си към чугунената скара на канала; там бяха пропаднали дървените стърготини, отнесени от водната струя на мияча, там снощи кучето душеше и дращеше, сетне настани кучешките си дрипи, за да чака. Натам сега тичаше с всички сили къртицата. „Ще избяга!“ — помислих си, защото тя можеше да премине през скарата. В следния миг само задните лапи на животинчето се мярнаха във въздуха и то пропадна в тъмната шахта на канала. Спрях се върху скарата, надникнах, долу бе тъмно и се чуваше клокочене на вода.

Невидими са и тъкмо затуй са непонятни много от нишките и следите, по които се движи заобикалящият ни свят.

Още тук трябва да кажа, че повече по нашата улица не се появи нито кучето, нито къртицата, нито пък двете момчета с червените шапки. Дърворезачите виждах още няколко пъти, може би те цяла седмица изкараха със своята пумтяща машина и шумния циркуляр в махалата, сума кубици с дърва нарязоха и живущите в тази част на града до такава степен свикнаха с пищенето на циркуляра и с машината, че тя вече не им правеше никакво впечатление. Те спираха своето съоръжение ту на тази пресечка, ту в онзи двор, ту на тротоара, ту на самата улица (ако улицата беше затворена и имаше някакъв строеж на нея). Гориво взимаха от бензиностанцията на сточна гара, хапваха повече сухоежбина и си допълваха храната с царевица, която варяха в кипящия воден охладител на мотора. На два или три пъти ги видях да влизат и в гостилница „Шанхай“. Не мога да обясня кое ме тласкаше към гостилница „Шанхай“, но един ден видях как дърворезачите оставиха своята дърворезачка пред гостилницата и влязоха вътре. Сякаш някой ми пошушна да ида и аз в „Шанхай“. Веднага се съгласих с подшушването и тръгнах.

Гостилница „Шанхай“ се намира в края на булевард „Волгоград“ от дясната му страна, до самата сточна гара. Ако застанете в началото на булеварда откъм булевард „Княз Дондуков“, пред вас ще се открие наклонена улица с високи тополи и рози по средата на платното. Първата сграда вдясно е Червен кръст, по-надолу има жилищна сграда, до нея отделение на Института за усъвършенствувание на лекари (ИСУЛ), по-нататък шивачница, клуб, сладкарница „Дунав“, аптека, градина. Вляво от градината е улица „Искър“ с психо-неврологичния диспансер, вдясно има още един диспансер, филиал на диспансера от „Искър“ — струва ми се, че там лекуват повече алкохолици. После се редят гаражи, пекарна в една малка пряка, гимназия, два гастронома, бръснарница, скулптурно ателие, месарница, пунктове на спортния тотализатор, млекарница, бичкиджийница, която има и две рендосвачки (там човек може да си рендоса дъски сам, като плати необходимата такса), бензиностанция (мисля, че я споменах по-горе, оттам дърворезачите си вземаха гориво за машината), накрая една кръгла сграда с печатница за покани и визитни картички. Там точно е и гостилница „Шанхай“. Там се намират и няколко железарски работилници, кислороден, работилници за вулканизация на автомобилни гуми и, струва ми се, пак някаква дърводелна — за автомобилни каросерии, както и автосервиз с автомобилно боядисване с пистолет.

Гостилницата се посещава обикновено от хората от съседните работилници, а зимно време тук се отбиват, за да изпият по чаша на крак, и собствениците на нафтови печки. Вместо да чакат на опашката на бензиностанцията, те чакаха пред тезгяха на гостилницата.

Ако човек иде в централните кафенета, там вече няма тезгяхи, ами метални барове; жените зад баровете не се наричат бюфетчийки, а барманки. Централната част на града се сдоби през последните години с няколко млечни бара, с италиански машини за печене на сандвичи, с едно прочуто кафене „Бразилия“, където имаше вентилатор и папагал. Папагалът се сменяше всяка седмица, защото той горе-долу издържаше по една седмица на тютюневия пушек и умираше. В кафене „Бразилия“ ходи предимно интелектуалецът от по-нов тип и онези момичета с млечните чорапогачи, дето походката им е търкаляща се, върховете на обувката са събрани, а петите раздалечени. Трябва да кажа, че докато се разиграваше историята с дърворезачката, в кафенето се появиха вече и първите женски панталони. Пак там

наблизо се намираше и писателското кафене с изкуствена камина, но то още не бе разработено по времето на дърворезачката, та предимно минижуп можеше да се види в него; предполагам, че след като се разработи кафенето, в него ще влезе и женският панталон. Разбира се, тук няма да описваме централните кафенета и заведения, а ги споменавам само, за да кажа, че това бяха заведения от по-нов тип, с барове и барманки. Старите заведения като гостилница „Шанхай“ имаха само един ламаринен тезгях и един бюфет с различни питиета. Жената, дето обслужваше хората, се наричаше бюфетчийка, нейната основна работа се заключаваше в това да точи бира, да мие чашите и отново да ги пълни с бира. Бирата се изтласкваше от бурето посредством метална бутилка със сгъстен въздух.

Ето че докато си прехвърлям всичко това през ума, стигам до гостилница „Шанхай“. Отвън на тротоара стоеше дърворезачката, от време на време подвикваше: „Пум!“ — с мотора, водният охладител клокочеше, вътре в него вряха и се преобръщаха два царевични мамула. Дървеният сандък на машината бе боядисан яркочервено, личеше, че боята е турена съвсем скоро.

Двамата дърворезачи се бяха подпрели с лакти на ламаринения тезгях, пред тях бяха поставени два регала с бира. Мъжете стояха и слушаха бюфетчийката, пълна и яка жена, със запретнати до лактите ръкави на черната престилка. Черната престилка бе разкрасена с бяла яка и в косата си жената имаше също такава бяла панделка. Тя точеше бира, накланяше чашите, престъргваше пяната с летва, пак доливаше бира, но работата не ѝ пречеше на разговора. Между две точения бюфетчийката излизаше от задната врата на гостилницата, за да се провикне: „Пенко, Пенко бе, учиш ли бе, магаре, такава, да знаеш, че ще ти скъсам ушите, ако не учиш!“ Тя се връщаше пак при крана за бирата, пак точеше. „И вие ли бира?“ — попита ме. „И аз бира!“ — казах ѝ. Даде ми бира, излезе отново през служебния вход на гостилницата и отново се провикна: „Докъде стигна, като учиш, магаре такава? Пенко, Пенко бе!“

Ослуша се, никой не се обади на нейните повиквания. „Ще му скъсам ушите!“ — каза жената и застана пак при крана за бира.

„Не ще да учи, и това е“ — обърна се жената към дърворезачите. Мене тя поглеждаше през цялото време бегло, говореше повече с дърворезачите. Ония кимнаха с глави и отпиха от бирата. „Не ще да

учи и няма кой да го контролира! — Жената почна да мие струпаните под чешмата регали. — Докато баща му бе здрав и можеше, биеше го и го контролираше, ама сега не, легна болен, нема вече кой да го бие, да го контролира, и той все двойки е наредил. Два пъти ходих на родителска среща и двата пъти даскалите ми казват, че ако върви така, от него човек нема да стане.“ „Пенко! — извика тя и отиде, та застана до служебната врата. — Чуваш ли бе, разбойнико, учиш ли? Да знаеш, че ако караш така, от тебе човек нема да стане, ами ще стане някой пройдоха. Сега ще дойда да видя аз!“

Тя пак се върна, доизми чашите, похлупи ги, за да се изцеждат, и макар че ръцете ѝ бяха още мокри, извади цигара да запали. „Пушите ли?“ — попита бюфетчийката дърворезачите и ги покани с цигари. Повисокият с каскета отказа, по-ниският се пресегна, взе цигара и я припали от жената. Не изглеждаше пушач, защото не гълташе дима, а и димът от цигарата влизаше постоянно в очите му, та човекът, докато пушеше, все триеше очите с юмруци.

Жената смукна три пъти от цигарата дълбоко, мократа книга се разлепи, въгленът падна върху престилката ѝ. „И като нема кой да го бие и да го контролира — рече тя, — всичката грижа на мене е легнала. Точа бира, поизлизам на вратата да го извикам и да видя докъде е стигнал с четенето и писането, щото ние живеем наблизко, през две къщи, ама нали е проклето дете, не се обажда, та не знам учи ли, не учи ли, дали пише, да си оправи краснописа, или се е забил пак да се вози с тая пуста количка със сачмени лагери, дето не знам кой ги измисли тия сачмени лагери. Цеко бе — извика жената към едного от хората в гостилницата, — вие ли ги измислихте тия сачмени лагери да ги давате на децата, та от тях урок не могат да видят?“

Човекът, дето го повика, седеше гърбом към тезгяха, обърна се да види за какво го викат и каза, че неговата работа е оксиженът, той заварява количките на децата, а лагерите не знае откъде ги вземат. Познавах този човек, той работеше с оксижен, беше баджанак на нашия съсед, теляка, откъм вътрешния двор на жилището ни. Нашето жилище е на седем или осем етажа, къщата на теляка е едноетажна, обърната гърбом към жилището ни. Нейният изход е на другата улица и човекът, подпомогнат от своя баджанак, си направи лани от отпадъци желязна вратница. И трябва да кажа тук, че вратницата досега не е мръднала, макар че децата по цял ден се возят на нея. По пет-шест

деца увисват върху вратницата, отварят я и я затварят — наричат го това возене. Пантите пищят, всеки миг сякаш ще се откъснат, но не се късат и вратницата досега не е мръднала. Телякът е кротък човек, нито веднъж досега не се е скарал на децата. „Нека се возят — казва той понякога на забележките на съседките. — Ако откъснат желязото, баджанак ми има кислород, пак ще го завари.“ Телякът почти няма грижи: неговото житие-битие е просто и скромно, главната му грижа е, че телевизорът му няма хубаво изображение и не може да хваща Белград, а през Белград и Евровизията. Както казах, нашата жилищна кооперация се издига със седем или осем етажа по-високо и прегражда пътя на Евровизията към малкия вътрешен двор. От известно време телякът се канеше да направи заедно със своя баджанак голяма антена на покрива.

Но нека не се отклоняваме много, а да се върнем при нашите дърворезачи. Те продължаваха да стоят гърбом към гостилницата, с лице към бюфетчийката. Тя излезе още веднъж през служебната врата да проконтролира своя Пенко и да му обещае, че ако не си поправи краснописа, ще му скъса ушите. Върна се, завъртя крана на бирата, но бира не потече. „Ако си човек — каза тя на по-ниския от дърворезачите, — ще дойдеш долу да ми помогнеш. Трябва да сменя бурето!“ Дърворезачът се прокашли, погледна човека до себе си, оня с каскета само повдигна рамене, но по лицето му пробяга неспокойствие. Жената вдигна капак с две крила на пода, долу се показва дървена стълба, стръмна, половината се губеше в мрак. „Мини оттатък“ — каза тя на дърворезача и заслиза по стълбата.

Дърворезачът мина зад тезгяха, погледна още веднъж своя приятел и се запуска подир жената. Подир малко отдолу чухме да се търкаля бъчва, удари на чук — сякаш набиваха или избиваха чеп, — свистене на въздух, плясък на маркуч, стържене на винт. Доближих до човека с каскета, казах му: „Наздраве!“ — той ми отвърна също с: „Наздраве!“ — и двамата отпихме от бирата. „Боядисали сте сандъка — казах му. — Онзи ден не беше боядисан.“ „А, сандъка ли? — рече дърворезачът и свали полунаушниците на каскета. — Рязахме дърва в автосервиза, те ни го боядисаха. Хубаво го боядисаха.“

Той отпи отново от бирата, беше нащрек и попоглеждаше често разтворения капак към мазето. Отдолу престанаха да се разнасят шумове. Оправи още веднъж полунаушниците на каскета си, натисна

отгоре с длан копчето му и отново се загледа към зеещия отвор. „У, да те убие господ!“ — чу се по едно време отдолу. Дърворезачът изпи на един дъх бирата си и почна да пристъпва ситно напред и назад край тезгяха. Отдолу се разнесе смях, смееше се другият дърворезач. Този горе при тезгяха спря да се движи, закова се на едно място и тъй наклони главата си, че козирката на каскета сочеше право в отворения капак. Видях как мускулите на лицето му се изопнаха, той като че се готвеше всеки миг да подскочи, и да се спусне в слабо осветения отвор.

Отдолу се чу как заскърцаха дървените стъпала на стълбата, появи се бялата панделка на бюфетчийката, подире и такето на дърворезача. И двамата се смееха безгласно. Видях, че в очите на дърворезача при тезгяха пробягна синкава светлина, той се подпря с два лакътя на ламарината и си даде вид, че разглежда съсредоточено наредените по рафтовете шишета.

„Ето сега тече — каза жената, взе две чаши, напълни ги догоре и ги поднесе на дърворезачите. — Тези са от мене!“

Оня, дето бе слизал в избата, изпи на един дъх регала. Докато пиеше, другият го гледаше в шията. На дясната страна на шията му имаше ярък белег от ухапано, личеше как зъбите са направили елипсовидна ограда. Погледнах бюфетчийката, същият елипсовиден белег от зъби се виждаше на дясната страна и на нейната шия. Тези елипсовидни розови белези ми напомняха нещо, но още не можех да се сетя какво точно. „Пум... пум...“ подвикваше дърворезачката отвън пред вратата и все ми пречеше да си спомня какъв е този белег. Човекът с каскета хвана другия дърворезач за ръката над лакътя, струва ми се, не много учтиво, и го побутна да върви край тезгяха. „О, тръгвате ли! — учуди се бюфетчийката. — Бирата ви остана неизпита.“

Тя каза това на високия. Вместо него се обади онзи с такето: „Ние пак ще дойдем, ще я изпием!“

„Да, да!“ — каза неопределено другият и едва не избута пред себе си дърворезача с такето. Обърнах се да ги изгледам в гръб. Дребният вървеше тъй стегнато, че само опашката на такето му потрепваше. Толкова дълга опашка на таке не бях виждал и така твърда. Сякаш това не беше от шаяк, ами от стоманена тел, стърчеше право нагоре и потреперваше.

Дърворезачката отвън заработи по-бодро с мотора, през остъклената врата се виждаше как първо премина ниският, направлявайки металния процеп, после синкавият циркуляр, озъбен студено, после яркочервеният сандък, после димящият мотор с двата подскачащи мамула в охладителя, после високият с каскета, после само малко синкав дим остана да се къдри пред вратата. Пумтенето на дърворезачката заобиколи гостилница „Шанхай“, чу се от другата страна, откъм служебната врата, бюфетчийката излезе с мокри ръце на вратата и застанала гърбом към гостилницата, се загледа към отдалечаващата се дърворезачка.

Изглежда, съсети се нещо, изведнъж завика: „Пенко, Пенкоо! Стига си висял над тая книга, ще си развалиш очите от висене. Що не излезеш да се повозиш на тая пуста количка със сачмени лагери! Излез малко на слънце бе, магаре такова, нали режим уж имаш, колко тебе там да четеш и да пишеш и колко тебе да играеш на слънце. Чуваши ли?“

Тя влезе в гостилницата, в израза на лицето ѝ нямаше нищо заканително въпреки заканителните думи, изречени към детето. Дори нещо повече, лицето и очите ѝ изглеждаха меки, някаква особена женственост се излъчваше и струеше от тях почти като от онази гора на платото, дето Емилиян Станев със своя свинеубиец е срещнал очи в очи глигана, рисувайки във въображението си момиче с малки уши. Погледнах ушите на жената, не бяха нито малки, нито големи, но бяха украсени със съвсем малки обеци, колкото рибена люспа големи, назъбени ситно по краищата. Бляскащите назъбени люспи висеха свободно на метални халки, та при вървежа на жената потрепваха. Тя взе замислено пълната чаша, оставена ненапита на тезгяха, загледа се в пяната ѝ, пяната се пукаше и оставяше по стените на регала тебеширена следа. Обещите на жената продължаваха да потрепват.

В ушите ми зазвуча полинезийски сонет отпреди двадесет хиляди години: „Не ме питай дали те обичам, а виж треперят ли обещите ми!“... Белегът върху шията на жената посивяваше и бледнееше.

Белегът, оставен от човешки зъби, имаше формата на пъпеш.

Хвърлих една монета върху тезгяха, минах бавно през одимената гостилница. Пушекът се стелеше на няколко етажа, хората почти не се виждаха. Ослушах се навън да чуя дърворезачката. Вместо нейното

равномерно пумтене чух равномерното скърцане на желязната врата на теляка. Кривнах през две странични улици и видях четири деца, покачени на вратницата. Пето дете отваряше и затваряше вратницата и по този начин взеше своите приятели.

Оставих зад себе си гостилница „Шанхай“, скърцащата желязна врата, излязох в центъра и обиколих няколко кафенета. В „Бразилия“ беше претъпкано с народ. Имаше всякакви, и с млечни чорапогачи, и с панталони, и от онези, дето вървят все още по стария кавалерийски начин, стегнато и изправено. Папагалът, задушен от пушек, се биеше в клетката под тавана, но никой не му обръщаше внимание, хората пиеха кафе, говореха си един на друг, гледаха се в очите, смееха се. Изпод високите яки на това или онова поло забелязвах как издайнически се подаваше по някой белег във формата на пъпеш, изпод дългите шалове, когато някое момиче извиваше шия, се показваше същият белег. Едни бяха свежи белези, други бяха по-стари. Стари, стари, от един или два дни! И в писателското кафене също тъй зърнах няколко шии от двата пола все с този белег, и в няколко редакции минах след това, там същото забелязах.

Този ден срещнах отново Емилиян Станев. „Емилияне!“ — извиках, но нито посмях да погледна шията му, нито посмях да му кажа нещо. Той ме погледна хитро иззад златните очила и видях как с една длан прикри усмивката върху лицето си. Когато човек прикрива така усмивката си с длан, това е белег на срамежливост. Но ако жестът издаваше срамежливост, очите на писателя и глиганубиеца играеха, бляскаха и се превръщаха зад очилата в подвижни и весели пламъци... И досега не мога да кажа имаше ли, или нямаше белег върху своята шия.

Толкова години ходя по тая земя, подобно нещо не ми се беше случвало. Микроб ли някакъв е пуснат в града, болест ли е, зараза ли е, епидемия ли е обхванала всички, та всеки туря белег от зъби върху ближния, все един и същи елипсовиден белег! Като че някой невидим върви из гората и где кого срещне го дамгосва по шията!

Правеше ми впечатление, че през тия дни хората вървяха малко небрежно, говореха малко небрежно, или по-точно, чувствуваше се някаква небрежна отегченост и отпуснатост. Не вярвам това да е само от снобизъм. Изглежда, че тук има пръст и някакъв микроб. Защото ако беше само от снобизъм, не бихме го забелязали по никой начин нито в

автобусите, нито в трамваите, нито дори в самолетите — те поне не страдат от снобизъм. Целият транспорт на софийската община през тези дни се движеше по улиците на града с някаква небрежна отегченост. И самолетите дори се приземяваха или се отлепяха небрежно от бетонните писти на летището.

Не зная доколко могат да бъдат верни моите догадки за дърворезачката и за дърворезачите, но в едно бях съвсем сигурен:

Тези хора търсеха нещо.

Те обикаляха непрекъснато из махалата, естеството на тяхната работа им позволяваше да огледат всички дворове и мазета на къщите, тъй като хората обикновено държеха дървата си било в мазе, било в някоя барака или навес от насмолен картон. Дърворезачите заничаха навсякъде, сякаш търсеха белег от нещо или може би следа от нещо. Един ден ги видях на пункта за вторични суровини, оглеждаха парчетата старо желязо. От време на време в махалата се правеха акции за събиране на старо желязо, те попаднаха на подобна акция и много живо се интересуваха от това, кой какво носи.

Високият стоеше до машината, оставена на тротоара на улица „Искър“, до самата градина. Макар че бе февруари, нямаше сняг, времето се случи топло, изобщо цялата зима на 1970 година бе топла, почти без сняг. Деца от съседните къщи си бяха турили летни кьнки и се пързалиха с тях по асфалта на градината. На срещуположния тротоар, недалеч от дърворезачката, бе турен кантар и маса. Там хората мереха донесеното желязо и си получаваха парите. Ниският дърворезач с такето се ровеше в купчината вехтории и оглеждаше старателно било гаечен ключ, било клещи или метални отпадъци, които е трудно да разбереш от какво сечиво са. Разглеждаше ги, обръщаше се към онзи до машината, клатеше глава и хвърляше метала върху купчината.

И телякът бе там, той избираше по-дълги и прави парчета желязо, гледаше да не е много ръждясало, казваше, че с баджанак си, оксигениста, ще правят телевизионна антена, за да може да хваща Белград и Евровизията. По-късно дойде и оксигенистът, разгледа желязото, половината не одобри, та трябваше отново да избират. В съседна къща двама братя се потеха на балкона на втория етаж, искаха оттам да вдигнат и да прехвърлят стара готварска печка марка „Металургия“. Беше от допотопните печки с ламаринени страни и

чугунена плоча отгоре. Краката също бяха чугунени, лети, всеки завършваше с по три пръста и по този начин наподобяваха крака на лъв или на куче. С много пъхтене и забележки двамата братя най-после успяха да турят печката на оградата на балкона. „Пази се!“ — извика единият от тях и в следния миг печката полетя към тротоара. „Баам!“ — изтрещя долу върху плочите и лъвските й или кучешки крака потънаха до колене, а чугунената плоча отгоре се отмести, та като падна, съсипа още няколко плочи от тротоара. Хората, дето бяха при пункта, тутакси отидоха да видят какво е станало и пътьом питаха: „Какво направихте вие? Съсипахте тротоара!“ „Бре!“ — рекоха братята и слязоха и те долу при печката, за да я пренесат на кантара, „Ние уж за по-пряко — викаха те, — уж да не я мъкнем два етажа по стълбите, а то хич и не ни мина през ума, че ще съсипеме тротоара. Тц, тц, тц!“

Хората, и те завикаха: „Тц, тц, тц!“ — а някой почна да брои на глас колко плочи са съсипани. Братята вдигнаха печката, неколцина от събралите се се приобщиха към тях и им помогнаха да я пренесат до кантара. Печката беше трикрака, единият крак остана забит в тротоара. Дърворезачът премина през улицата, разгледа крака, прибра го в големия си джоб и кимна с глава на другия да тръгват. Те минаха покрай градината с пумтящата машина, покрай гостилница „Шанхай“, но не влязоха вътре, а продължиха по посока на бензиностанцията.

Междувременно братята претеглиха печката, взеха седем лева и половина за нея. От навалищата някой се обади, че парите няма да им стигнат да платят за поправка на тротоара. Беше същият човек, дето броеше на глас колко плочи са съсипани. Той каза, че плочите били двадесет, всяка плоча струва по петдесет стотинки. „Двадесет плочи по петдесет стотинки са десет лева, башка туй, дето ще платите и за работниците, за пясъка, за цимент“ — каза същият човек. „Че то къде ни излиза тогава сметката“ — попита единият брат другия брат. „Ами къде е Киро — на кирия!“ — каза другият брат. „Така е — намеси се и телякът, който вече беше отбрал достатъчно желязо да направи от него не антена, ами, ако иска, и железопътен вагон. — Киро кара кирия, а катранът му вересия!“

Телякът почна да пренася железата заедно с баджанак си — оксигениста, — децата, дето цял ден се возеха на вратницата, слязоха от нея, за да помогнат и те в пренасянето. Хората се повъртяха около старата железария и тръгнаха вкупом към гостилница „Шанхай“, за да

изпият там парите, спечелени от, желязото. Братята, и те тръгнаха със своите седем лева и половина. Навалицата мина да види отново дупката на тротоара, като че не беше виждала дупка, после възви и нахълта в гостилницата.

Човекът от пункта взе да събира тефтерите, канеше се и той да последва навалицата, но по това време по улицата се зададе една доста чевръста бабичка — бабичката на Фланеления чорап. Вървеше право към купа с железария.

„Господ ще го убие него — рече жената, — да вземе той да ми продава тенджерата за старо желязо!“ Тя изобщо не погледна човека при кантара, ами се покачи върху купа и почна да рови. „Ето я!“ — рече жената и показва една цинкова тенджера без дъно, едноуха; другото ухо се бе откъснало, две ръждиви дупки показваха къде е било гнездото му.

„За туй ли е цялата гюрултия! — рече човекът от пункта. — Да ти дам сто такива боклука, ако искаш, не го ли виждаш, че ни дъно има, ни нищо!“ „Че какво, като няма дъно — озъби му се жената. — Да не би да я купуваш, та ми казваш на мене ти, че нямала дъно. Тая тенджера петдесет години ми е била дясна ръка на мене, тя ми е отхранила децата, па и внуците е отхранила! Два пъти сме я поцинковали и не знам колко пъти ѝ се отлепваха ушите, щото едно време все на открит огън готвехме, па на мангал, па на открити котлони. То ги нямаше електрическите печки едно време като сега, дето ни съд прегаря, ни ушите му падат, ама младите айде, щом някъде малко е чукнато, право за старо желязо го дават. Лесно им е сега на младите!“

Тя продължаваше да одумва младите по пътя си, размахваше едноухата тенджера и я отнасяше отново към тавана, натъпкан с вехтории и преживелици. Като одума младите, захвана пак Фланеления чорап, лесно му било на него да обира паяжините по тавана и да мъкне всякаква железария, щото той никога не е готвил в тенджера. „Дай му на него само да си прелиства облигациите от Държавния конверсионен заем и да чака кога ще спечели. Ама я му вземи една облигация, па я продай за стара хартия, да видиш как цялата къща ще вдигне във въздуха. Мигар аз му пипам на него облигациите!“

С тези думи бабичката си влезе в къщи.

Вечерта по улицата се появиха бели престилки, щъкаха нагоре-надолу; медицинският персонал претърсваше махалата, някакъв човек беше избягал от психо-неврологичния диспансер. Той използвал идването на новата смяна, хвърлил дървени стърготини в лицето на портиера и докато портиерът почиствал очите си и викал за помощ, изчезнал по улицата. Никой не можеше да каже в коя посока е избягал. Телякът и оксигенистът въпреки късния час продължаваха да заваряват железата на малката уличка, съоръжението им беше доста пораснало, те казаха, че чули виковете в диспансера и отишли, та погледнали на пресечката, но чули само тропане от обуца, после като че някой прескочил някъде ограда, но това е чак от другата страна, откъм филиала на ИСУЛ, дето минава тролейбусът. Той може просто да се е качил на тролейбуса в движение и да е изчезнал, после може да се е прехвърлил на трамвай, тъй че и дяволът не може да ти каже къде е сега.

Докато хората търсеха, някой откри, че чугунената скара на канала е отнесена. Наистина, скарата я нямаше, вместо нея зееше кръглият отвор на шахтата. Кой ли може да отнесе скарата? Може би само един душевно болен човек би понесъл през София тежката чугунена скара, лята в работилницата „Вагрянка“.

Хората коментираха еднакво както бягството на човека, така и изчезването на скарата.

Трябва да кажа обаче, че сутринта тя беше намерена върху купчината старо желязо на пункта за вторични суровини.

Но това чак сутринта стана известно.

Телякът и неговият баджанак привършиха работата по заваряването на антената, оставаше им още малко, според думите на оксигениста само няколко перпендикуляра и два пръта във формата на колиба за носещата част.

Когато всичко стихна, край градината се появи дърворезачката. Мъжете я спряха на тротоара, високият коригира тъй мотора ѝ, че извикваше „пум“ на всеки половин час! Тези хора изобщо не спираха мотора на своята машина, само намаляваха неговите обороти. После двамата извадиха по един мамул от водния охладител, седнаха на железния процеп и започнаха да се хранят.

През цялата нощ дърворезачите и машината останаха край градината, в сянката на две високи тополи. Живеещите наблизо през

цялата нощ чуваха как на всеки половин час моторът извикваше: „Пум!“

Следващият ден беше дъждовен и дърворезачите отидоха да търсят някъде сушина за себе си и за машината.

Дъждът беше пороен, почти свиреп, до обяд наводни всички улици, по склона на булевард „Волгоград“ течеше цяла река. Към обед спря да вали, водата се оттече, къщите грейнаха с измити покриви и мокри прозорци. Каналът, дето беше изчезнала къртицата, не можа да поеме цялата вода, улицата се заезери, минаващите автомобили и тролейбуси затъваха до главините.

Подир обед от общината пратиха специална кола-смукачка. Сгъваемата тръба изсмукуваше утайката и прочистваше каналите. Двама работници монтираха тръбата, моторът заработи с виене, за късо време водата потече в освободения канал и започна да спада. Рано следобед каналът пое всичката вода. Тогава край него минаха дърворезачите със своята машина и когато приближиха скарата, ниският тъй възви металния процеп, че двете леви колелета на дърворезачката преминаха през скарата.

Трябва да призная, че тези хора и машината им ме интересуваха. Не беше удобно обаче на моите години да тръгна подире им да ги следя, затова пратих сина си да ги проследи къде отиват. Междувременно пак заваля дъжд и много вода почна да се събира край канала, шахтата отказа да я поема; нещо повече, водата тъй много набъбваше, сякаш от самото гърло извираше вода. (Малко ще се отклоня тука, за да кажа, че много пъти след това на пресечката на „Волгоград“ и „Искър“ ставаше езеро, много пъти машините на софийската община идваха да чистят по пневматичен начин широкото гърло, но и досега не успяха да почистят шахтата. Може би стърготините от дърворезачката пречеха, може би къртицата, която се вмъкна вътре, да не е сама, ами да са цяло стадо къртици, които преорават земята долу и издигат прегради пред идващата вода; може би и хора да живеят долу, това никой не знае. Всеки случай и досега при дъжд или когато снеговете почнат да се топят, пресечката на двете улици потъва във вода и чакащите тролейбуса, щом видят, че се задава, се прикриват било зад афишната будка, било чак до телефонните кабинни, за да избягнат големите водни струи, разплисквани от колелетата.)

Синът се върна с мокри уши и разказа, че дърворезачите стигнали до пощенския клон на „Искър“, високият останал навън при машината, а ниският влязъл в пощенския клон. Детето се поколебало дали да остане на улицата, или да влезе в пощата, накрая се вмъкнало вътре и видяло дърворезача на гишето за телеграми. Той подал попълнена телеграма, чиновничката попитала луксозна ли да бъде, оня казал, че е добре да бъде луксозна, избрал номера, тъй като луксозните телеграми са номерирани — доколкото синът ми си спомня, оня избрал № 3. Платил телеграмата, прибрал разписката в големия джоб на панталона и излязъл от пощата. Подир това двамата минали покрай сточна гара, спрели при автомата за повикване на такси № 44, разгледали автомата от всички страни, но не натиснали никакъв бутон. Оттам завили покрай гостилница „Шанхай“, спорили известно време дали да влязат, или да не влизат в нея, накрая се съгласили да не влизат, продължили още по улицата и спрели пред къщата на теляка. Телякът и неговият баджанак заварявали антената. Там дърворезачите били пазарени от новите квартиранти на Михови да им нарежат два кубика дърва. „В момента — каза синът ми — те сигурно монтират дърворезачката в нашия двор.“

В тоя миг откъм двора се чу познатото пищене на циркуляра: „Жъннн“ — изсвистя трансмисия, нещо изпука силно, чу се човешки глас, някой извика: „Бре, тц, тц!“ Ние със сина ми отидохме веднага в кухнята, откъдето се виждаше целият двор, и видяхме долу дърворезачката, купа с дърва, дърворезачите и Фланеления чорап — той току-що излизаше от вратата, отиваше да види какво се е случило. Дърворезачите се суетяха около пумтящата машина, високият спря с дърво циркуляра, циркулярът се въртеше свободно зад предпазната скара, бе набрал инерция от трансмисията: самата трансмисия лежеше нагъната в двора далече от машината. Тя се бе скъсала още при първата цепеница, бе излетяла от машината и бе паднала далече от нея.

Три минути по-късно ние със сина ми също бяхме на двора, за да видим какво ще правят по-нататък дърворезачите. Освен нас и Фланеления чорап в двора дойдоха още и децата, дето все се возеха на вратницата на теляка. Телякът и оксигенистът пак се бяха покачили върху покрива на ниската къща, нещо размерваха горе, няколко керемиди бяха махнати — вероятно правеха място за носещата

конструкция на телевизионната антена. От време на време и те попоглеждаха към дърворезачите.

А двамата дърворезачи изобщо не поглеждаха никого, те се суетяха край своята машина, оглеждаха да видят дали откъснатата трансмисия не е изкривила някое от ребрата на предпазната скара, после огледаха трансмисията педя по педя, закърпиха скъсаното с игла и шило, високият демонтира циркуляра и на въпроса на Фланеления чорап какво ще правят с циркуляра, каза, че трябва да го наточат, тъй като зъбите са изхабени и чапразът му не е достатъчен. На свой ред човекът попита дали можем да му услужим с инструменти и синът ми веднага изтича в къщи да донесе своето сандъче с инструментите. Човекът разтвори сандъчето, отбра каквото му трябваше, а през това време другият сковаваше от цепениците магаре, за да точат върху него циркуляра и пак там, като го заципят в дълбок улей, да отведат и чапраза на зъбците. Фланеления чорап им услужи с бичкия, с нея онзи с такето направи улея в скованото дървено магаре. Високият отвори капака на червения сандък и аз видях как разрови вътре царевични мамули. Изпод мамулите извади прокъсано сиво зебло, разви го, отвътре блесна синкавата стомана на нов циркуляр, човекът сравни двата циркуляра, погледна им зъбците и постави новия пак на мястото. Подир това го прикри хубаво с царевичните мамули и затвори капака.

Погледнах към пумтящия мотор и охладител. В охладителя водата продължаваше да ври и да подхвърля два царевични мамула. Значи, те през цялото време вареха мамули, може би и нощем — затуй никога не спираха мотора!

Дърворезачът даде циркуляра на оня с такето, оня си плю на ръцете и почна да точи с пила зъбците. Точенето на циркуляра е неприятно за ухото, само децата останаха край дървеното магаре и работещият с пилата, а ние с Фланеления чорап се отместихме на другия край на двора, по-близо до къщата на теляка, за да видим как ще монтират антената. Високият с каскета дойде също с нас, но две или три крачки по-назад. Той попоглеждаше и към покрива, и към дърворезачката. Полунаушниците му бяха вдигнати и откриваха големи уши.

Телякът и оксигенистът бяха успели да заварят носещата част, но излезе, както предполагаша в началото, че ще я скрепят само с два пръта. Бяха турили още четири пръта, тъй че се образуваше върху

покрива нещо като втори покрив от метални ребра. Основният прът минаваше край билото, там бе заловен със скоби и както телякът ни обясни, спуснали са го и върху носещата греда на тавана. Те издигнаха посредством странична макара и въже самата антена, като по същото това време внимаваха да не трошат керемидите под краката си.

Антената имаше формата на едновременните аероплани и по големина не отстъпваше на военните локатори. Работниците тъй я завъртяха, че с широката част да е обърната на изток. Както широката част, тъй и вретеновидното тяло бяха направени само от метални решетки, споени една за друга. Коминът върху покрива димеше, телякът се изместваше с въжето към него, достигна го, но тъй като пушекът се кълбеше и виеше край него, не можеше да вижда накъде да опъва въжето, та затова извика на жена си да плисне кофа вода в печката. Долу, изглежда, веднага наляха вода в огъня, коминът изпъхтя и изхвърли двадесет метра стълб от пушек, искри, пепел и сажди. Дърворезачът трепна и много се изненада от този стълб, а оня с циркуляра за известно време прекъсна работата си.

Но коминът изстина, спря да бълва пушек, пилата заскърца между зъбците при дървеното магаре, а телякът и оксигенистът с тихи команди вече нагаждаха съоръжението.

Понеже къщицата беше ниска, струваше ми се, че телевизионната антена е по-голяма от нея и че всеки миг ще смачка на трески покрива под себе си. Нищо подобно не стана, страничната макара се завъртя леко, антената се изправи и легна в гнездото. Сега вече идеше ред на оксигена. Оксигенистът тури очила и засвистя с горелката.

Дърворезачът с наушниците попита какво е предназначението на антената. Телякът беше седнал върху билото на покрива, пушеше и разказа на дърворезача с големи подробности как посредством антената неговият телевизор освен Интервизията ще може чрез Белград да лови и Евровизия, тъй че две телевизии ще чакат на опашка върху покрива му.

„Съединиха се вече“ — обади се оксигенистът, но продължи да работи с горелката. „Я включи телевизора!“ — извика телякът на жена си. Подир малко пак извика: „Кво се вижда?“

На вратата се показва жена. „Летището! — каза тя. — Два самолета има на него.“ „Я виж по-добре! — нареди телякът. — Как ще

се вижда летището!“ Жената пак влезе вътре и отвътре се обади, че се виждали летището с два самолета, само че единият самолет излита.

Летището беше близко, чу се шумът от реакторите на самолета и след минута над нас прелетя самолет ТУ-134, разтърсвайки въздуха. „Има си хас — рече телякът — освен Евровизия да хващам и летището!“ — и слезе долу да види истина ли е.

Според него било истина, виждал се ръкавът на летището как се развява и сочи накъде духа вятърът. „Само че за малко — каза той, — образът взе да става мътен и се замъгли. Изглежда, че заварката още не е съвсем плътна.“

Оксиженистът продължи да уплътнява метала горе на покрива, а Фланеления чорап ми се похвали, че ходил в спестовната каса, обаче и там нищо нямало около неговите облигации. Щом чу думата облигация, дърворезачът се оживи. „Какви облигации!“ — попита той. Фланеления чорап показва облигациите от Държавния конверсионен заем, като забеляза, че всички са от серия В, само една била от серия К. Оня взе книжката, разглеждаше всяка облигация поотделно, и откъм лицевата страна, и откъм гърба, и все нещо клатеше глава. „Държавен документ!“ — рече с известна гордост Фланеления чорап, като че оня не бе виждал такива книжа.

По това време циркулярът беше наточен, човекът върна облигациите, отиде да отведе чапраза на зъбците. Тая работа изискваше умение и точно око, човекът с едни клещи накланяше единия зъб наляво, после другия надясно, после следващия наляво и така до края. Това именно отвеждане на стоманата се нарича чапраз.

Докато той отвеждаше чапраза, другият с такето седна да си почине върху червения сандък, извади цигара с филтър и запуши; само че запали цигарата откъм филтъра. В двора се разнесе противна миризма, човекът пушеше, кашляше, беше му горчиво и неприятно, но издържа, допуши филтъра и щом огънят доближи тютюна на цигарата, хвърли я и я застъпи с крака си. „Тоя човек — помислих си — или не умее да пуши, та не знае от коя страна да запали цигарата, или е много разсеян.“ Като стъпка цигарата, той леко повдигна такето си, може би само с един пръст го отмести от челото нагоре, и видях как над двете бръчки, стигащи до слепоочията, се показва трета бръчка, по-дълбока и алена. Няколко мига така поддържа такето, сетне го нахлупи пак и то легна в дълбоката алена бръчка. Ръбът му прикри бръчката или белега.

Трудно бе да определя дали е наистина бръчка, или е белег, било от такето, нахлупено постоянно, било от удар или посичане.

Както и да е, циркулярът беше готов, двамата го монтираха, оживиха се, защъкаха нагоре-надолу доста пъргаво и дори дочух как от време на време си подсвиркваха с уста непознати за мен мелодии. Личеше, че им е весело.

Циркулярът запищя, дървата бяха нарязани, цяло кошле стърготини остана край машината. През туй време и антената беше готова, оксигенистът слезе от покрива, двамата с теляка се отдалечиха да видят как изглежда съоръжението, а дърворезачите, подсвирквайки си с уста, вдигнаха металния процеп. По-дребният възви на една страна, за да си тръгнат, другият дръпна лоста на мотора и когато дърворезачката запумка и потегли с леките си гумени лапи през двора, в същия миг телевизионното съоръжение върху покрива се наклони към дърворезачката, покривът не можа да удържи на тежестта, гредите и мертеците запукаха, той се отлепи от зидарията и антена, и покрив се стовариха отгоре върху мъжете и машината.

Така поне ни се стори в първия миг. В следния миг видях как сред вдигнатия прахоляк дърворезачката забумтя свирепо и заканително, подскочи напред заедно с двамата мъже, все едно че бе скакалец, отскочил в последната секунда, преди да сме успели да го похлупим с шапката си.

Дърворезачката и дърворезачите много бързо излязоха на улицата, машината отбумтя, развявайки син пушек подире си, телякът и оксигенистът ни „а“ можеха да кажат, ни „б“. Трябваше доста време да мине, докато се разнесе пушилката в двора и докато хората дойдат в нормално състояние. „На ти сега Евровизия! — рече злъчно жената на теляка. — А дано сега завали дъжд, че да те видя къде ще спиш!“

Мъжът тъй я погледна, че тя се смали и стана колкото буболечица.

Ние с Фланеления чорап се обърнахме и си влязохме във входа. И там във входа той се съсети нещо, порови в джобовете си, извади своите облигации от Държавния конверсионен заем, почна да ги брои и да се заглежда в сериите им. „Няма я облигацията от серия К — каза Фланеления чорап. — Няма я!“ — каза той, след като отново прегледа облигациите една по една, с наплюнчен пръст, да не би две да са се залепили една за друга. Но нямаше залепени облигации. „Бре!“ —

връцна се Фланеления чорап и се върна да я търси по двора, но я нямаше и на двора. „Дали пък оня с дърворезачката не я отнесе?“ — попита човекът и отиде доста бързо на улицата, да види къде са изчезнали ония с дърворезачката.

Но дърворезачката не само че не се виждаше никъде, ами и никакво пумтене не се чуваше на никоя улица.

„Ами сега?“ — попита Фланеления чорап.

Той се върна отново на двора, за да провери още веднъж. Аз останах на улицата, послушах се, дано чуя звук на мотор. Мотор наистина се зададе по едно време, но не беше машината, а едно Булгаррено. То подвижна с клаксона, вратата се отвори и видях, че от него слиза Иван Анастасов.

„Като луд съм, маамо стара! — рече Иван Анастасов. — Отнесоха ми чистачките. Вчера едва ги сложих и ги задигнаха.“

Той ми разказа, че наблюдавал вкъщи малкия, играели си с него, викал му „кукуругу“, малкият все му сочел кокошите пера в ъгъла. От време на време надниквал през прозореца да види да не би някой да му задигне чистачките и пак си играел с малкия. Детето се посмяло, после тръгнало да лази на четири крака край стената и да търси контакта на акумулиращата електрическа печка, за да бръкне с два пръста в контакта. „Не — викам на детето, ама не съвсем силно, — разправя ми Иван Анастасов — попоглеждам го, но и колата попоглеждам, все ме е шубе да не ми задигне някой чистачките. Просто ми влезе това в главата и не излиза оттам, все едно че невидим човек стои в стаята и ми казва: «Внимавай, чистачките!» И аз внимавам, ама и детето гледам да не стигне до контакта. Забелязвам, че по едно време взеха да се въртят двама субекти с някаква дърворезачка. Минаха веднъж, минаха втори път, трети път ги гледам, че се задават от противопожарната кула за наблюдение и вървят с машината право към колата ми. Но в тоя момент и детето доближи контакта и вече се пресяга, та трябваше с три скока да стигна до него и да го вдигна от пода. То се засмя и ми посочи кокошите пера в ъгъла. «Кукуругу!» — казах тогава на детето и в същия миг видях как в хола двата глобуса (ти ги знаеш двата глобуса на оня майстор при моста «Чавдар») взеха да светват и гаснат един през друг, като че някой ги беше курдисал или тоя невидимият стоеше до ключа и го въртеше тъй, че ги палеше и гасеше последователно: едната запали, другата угаси, после другата запали, първата угаси.

Взех да мигам и аз, и детето също почна да мига. Добре, ама по същото време като ми мина през ум пак за чистачките, и с детето се втурвам към прозореца. Гледам, долу чистачките ги няма на колата, а и ония с дърворезачката ги няма. Оставям веднага детето и веднага слизам на улицата, а ония пак се задават с дърворезачката. «Няма ми ги чистачките на колата! — изревавах насреща им. — Да сте видели кой ги е взел?» Те ме изгледаха крайно изненадано и единият ми отвърна: «Не сме видвали...» Отминаха си. А аз запалих колата и тръгнах да обикалям, щото си мисля, че крадецът едва ли ще е стигнал далече. Всички улици обиколих, още веднъж срещнах ония с дърворезачката, но крадец никъде не видях. Като луд съм, маамо стара, с тия чистачки! Или аз не мога да проумея нещо, или тоя свят не е на себе си. Сега съм се запътил да ида и при оня майстор с глобусите, да го питам защо един през друг почнаха да мигат и така ли ще я карам аз с тия глобуси.“

„Нека идем заедно — казах му, — може и аз да си поръчам глобус.“

„Добре“ — каза ми Иван Анастасов и тръгнахме заедно.

По пътя той се сети за друго и все говореше, но повече на себе си. Горедолу говореше следното: „Естрадна музика! Всеки концерт нова прическа! Всеки концерт нова рокля, модни къщи и прочие! Джаз! Та това е буржоазно изкуство! Естрадна музика! Хайде де, джаз!“ И т.н. Неговата съпруга беше естрадна певица.

Работилницата при моста „Чавдар“ беше затворена. Иван Анастасов почука на вратата, никой не се обади. Погледна през единствения прозорец с железни пармаци, стъклото бе крайно мръсно и опушено, нищо не можеше да се види през него.

„Майстора ли търсите?“ — попита ни един човек, който минаваше по улицата. „Майстора“ — казахме му. „А, майстора вече го няма — каза оня. — Майсторът от една седмица пусна кепенците и оттогава никой не го е виждал.“ „Добре, ама той не живееше ли тука?“ — попита Иван Анастасов. „Живееше уж — каза онзи, — ама сега не живее. Както дойде, така си и отиде. Живееше тука, работеше, все на прага седеше и все гледаше към улицата. Един ден по улицата се зададе голямо куче, дойде при него, майсторът веднага пусна

кепенците и тръгнаха двамата с кучето към подуянската баня. Оттогава не се е връщал.“

„Добре, добре!“ — промърмори Иван Анастасов и ме погледна, сякаш питаше какво да правим по-нататък. „Да натиснем леко вратата с рамо — казах му. — Може да се отвори.“

Натиснахме вратата, тя, изглежда, само това бе чакала, защото изскърца протяжно и се отвори. В сумрака вътре не се виждаше почти нищо, но очите ни постепенно свикнаха и ние видяхме в средата на стаята два електрода и един катод, изправени като пирамида, висока човешки бой. От стаята лъхаше миризма на непознато животно, не неприятна миризма, но извънредно тежка. Зад пирамидата в единия ъгъл съзрях две червени фуражки. Същите фуражки, с които двете момчета дойдоха да ми се представят, че са от политехниката и играят в студентския отбор по ръгби.

Нищо друго нямаше в стаята.

„Че тук няма нищо!“ — каза Иван Анастасов.

Щом той произнесе това, двата електрода и катодът пламнаха със синкав пламък, повдигнаха се във въздуха и изгоряха без остатък. Цялото помещение се изпълни с големи черни сажди. Те не падаха, ами плуваха, спокойно из въздуха. Ние се дръпнахме назад и тогава видях как двете червени фуражки се повдигнаха от пода, преминаха плавно през черните сажди и излязоха от вратата. Вдигнаха се над къщата, почнаха да летят все по-бързо и по-бързо, като се гонеха и изпреварваха. Приличаха на две големи червени пеперуди, тъй съм виждал пролетно време, когато пеперудите се чифтосват, да се гонят, да си играят, да се втурват една към друга, като не спират да се издигат все по-високо и по-високо към синьото небе. Стояхме и гледахме смаяни как двете червени шапки, макар и безкрили, хвъркаха, играеха си и се смаляха; станаха като врабчета, врабчетата се превърнаха в точици, точиците изчезнаха.

„Видя ли ги как подрипваха тия шапки? — попита ме Иван Анастасов по обратния път. — Подрипват и си танцуват, като че ли всичко е съвсем нормално, а пък то, ако го погледнеш, никак не е нормално: две шапки да подфъркат и да танцуват! Хайде де! Джаз! Естрадна музика! Буржоазни отживелици!... Ще си танцуват те, две шапки ще танцуват из въздуха, а ти си блъскай тука главата! Хайде де, джаз!“

Той спря пред нас, за да слеза от колата, но преди още да отвори вратата, ни настигнаха черните сажди от работилницата. Изглежда, че през цялото време са летели подир нас, сега стигнаха колата, обгърнаха я от всички страни, спидометърът почна да се върти бързо и докато черният рояк прелети над улицата, автомобилът бе изминал вече дванадесет хиляди километра. „Боже! — извика Иван Анастасов. — Тези сажди ми състариха колата с дванадесет хиляди километра!“

Отворихме вратите, роякът беше отминал, огъваше се, тук и там някоя сажда поизоставаше, но бързо догонваше другите. Така се носи из въздуха пчелен рояк, поведен от своята царица. Над улицата се долавяше съвсем леко жужене и се чувствуваше някаква вибрация. Саждите се завъртяха покрай аптеката, минаха над чугунената скара на канала, четири или пет кръга направиха там, ускориха въртенето и почнаха да се повдигат нагоре с въртеливо движение. Подир малко към небето се издигаше една непрекъсната спирала и заедно с нейното отдалечаване избледняваха както жуженето, така и вибрацията. Иван Анастасов погледна пак спидометъра и извика: „Боже, още хиляда километра се извъртяха!“

Изнизих се на тротоара, а той форсира колата и сви в първата пряка към противопожарната охрана.

Вкъщи, едва бях затворил вратата, позвъни Фланеления чорап. Идваше да ме пита дали случайно неговата облигация от Държавния конверсионен заем серия К не е останала у нас, когато идва преди няколко дни, за да проверим дали е излязъл падежът. „Как ще остане? — попитах го аз на свой ред. — Нали преди малко я гледахме долу на двора, и оня с дърворезачката я гледа, от двете страни даже я гледа.“ „Знам, че беше така — рече Фланеления чорап, — но викам за всеки случай да попитам, то откъде да знае човек, може да е останала.“

Той си тръгна нагоре по стълбите, отгоре чух как бабичката говореше: „А, видя ли сега, дето ми носиш тенджерата, та я продаваш за старо желязо? Нека и на тебе сега ти продадат облигацията за стара хартия, та да видиш дали е добре да се продава на старо!“... „Да мълчиш!“ — чух гневния глас на Фланеления чорап и вратата се тръшна силно.

Синът ми ме чакаше, скрил едната си ръка зад гърба. „Татуняк — рече ми, — нали няма да ми се караш?“ „Какво има?“ — запитах и почнах да се събличам. „Ами аз задигнах тоя циркуляр от

дърворезачката.“ „Как смееш?“ — погледнах детето и изглежда, че доста свирепо съм го погледнал, щото то се посви, но не отстъпи назад, а примига и ми показа циркуляра. „Ами знаеш ли — говореше детето и стискаше циркуляра, — че ония с дърворезачката ми свиха клещите с емблемата на кожения пъпеш.“ „Така ли — рекох си, — щом вие ми свивате клещите, аз пък ще ви свия циркуляра.“ „Кога успя да свършиш това?“ „Ами че когато вие гледахте антената на покрива, а другият точеше с пилата. Вдигнах капака на сандъка и го измъкнах.“ „Добре де, откъде ти дойде това на ума?“ „Ами че оня с каскета, като видя клещите, и очите му светнаха. Подсвирна на другия, другият дойде, погледна клещите, и на него очите му светнаха. Тогава си рекох, че и тия са от друга цивилизация, и им свих циркуляра. Па те били от същата цивилизация, щото и на циркуляра им има същия знак“ — каза детето и ми показа циркуляра.

Върху синкавата стомана бе отпечатана елипсовидна емблема, напомняща кожен пъпеш. Действително същата емблема имаше и върху клещите. И клещите, и циркулярът бяха от един и същи метал.

„Хайде — казах на детето, — и друг път да не правиш такива работи!“

То взе циркуляра, напъха се под леглото и го скри между някакви папки. Не знам защо, но децата най-много обичат да скриват всичко под леглото.

Съвсем ясно вече ми беше какви са били хората от дърворезачката. Едва дочаках сутринта с надеждата, че ще чуя отново пумтенето на мотора, виенето на циркуляр и ще зърна през прозореца каскета с наушниците и такето с дългата опашка, щръкнала нагоре като антена.

Те обаче не се появиха нито на следващия ден, нито на последващия. Няколко дни минаха, без да се случи каквото и да било. Реших тогава да замина за селцето, надявах се, че онези обезателно трябва да минат оттам, ако действително имат връзка с двете момчета с червените шапки, с кучето, с онзи от диспансера, а така също и с къртиците, излезли посред зима върху снега.

Към селцето ме отнасяше експресът „Магура“, навън през прозорците се виждаше да прехвърча лениво сняг, но се топеше бързо,

тъй че само по валозите имаше бели ивици, понавети от вятъра. „Магура“ не е кой знае какъв влак, ако не се смята само гръмкото му наименование; винаги е натъпкан с народ, винаги мръсен, хлопа като каруца и скърца, та човек, щом попътува няколко часа с него, попива подобно на сюнгер всичките влакови миризми — въглища, пушек от тунелите, сажди, старо дърво, масло и какво ли не. Мъча се във влака да подреда отново всички факти, препрягам ги ту от едната, ту от другата страна на ярема, дано потегли товарът, а там, където не могат да теглят, сам се залавям да бутам; тъй каруцарят със слаби и мършави кончета напъва с рамо и лека-полека избутва каруцата с товара по пътя.

Ето какво горе-долу търкалях по въображаемия път:

Междувездна ескадрила от няколко летателни апарата стига до нашата земя. Звездолетите, разбира се, не се приземяват на едно и също място, но имат някакъв сборен пункт с определена дата и час. Срещайки много непредвидени препятствия, ескадрилата се разпръсва и първи в града попадат човекът със сиво лице от диспансера, кучето, както и двете момчета с якетата. Търсейки резервни части за летателния си апарат, те попадат в къщи, вземат необходимото от телевизора, разпитват за смъртта на брястовите дървета и си отиват. Кучето, направлявано от разстояние посредством неизвестна за нас апаратура, попада в района на селцето и извършва определени наблюдения. Момчетата отиват, за да го освободят от веригата на Сусо, представят се за ергени, но червените конци на зъбите ги издават и тогава на сцената излиза големият пръч, завързан за въжетото от Софрона. Те не успяват да опитат нашите моми, но все пак групата е събрана, за да може да отлети, където е необходимо, задигайки и една свинска кожа по пътя си.

Междувременно вторият летателен апарат изтърсва двамата дърворезачи на земята. Представям си, че може би те са попаднали в софийските блата, крили са се известно време, проучвали са обстановката и са стигнали до решението да влязат в града заедно с една дърворезачка, преоблечени като дърворезачи. На никого не би хрумнало да поиска разрешително, паспорти или каквото и да било от двама човека, които по цял ден пицят с циркуляра и режат дърва от мазетата. Дърворезачката им дава възможност да обходят целия град и да търсят следи от другия кораб. Очевидно е, че те са попаднали на някои съществени белези, щом като почнаха да стесняват обръча все в

нашата махала. Възможно е и да са се свързали с някакъв неизвестен център, защото едва сега можех да отгатна какво представляваше дългата опашка на такето на ниския и какво представляваха полунаушниците на каскета на другия дърворезач. Това са били апарати за предаване и приемане на информация, затуй те никога не ги сваляха от главите си.

Втората поява на кучето върху дървените стърготини, историята с канала и чугунената решетка, повторната поява на къртиците, както и двамата студенти с червените студентски фуражки затвърди в мене убеждението, че първият летателен апарат с цялата група е отново в града и от своя страна търси следите на дърворезачите или ако се е разтурил, се мъчи пак да се събере, а така също да събере и загубения при приземяването и по времето на престоя инвентар. Имах предвид в случая клещите. Душевно разстроеният човек с бялата превръзка не излезе същият от миналата година, дето викаше на децата: „Кукуругу!“ Проверих в диспансера, той е диспансеризиран там от двадесет години, имаше име и презиме, местожителство и дълга история на заболяването и протичането на болестта. Тъй че него го изключвам, той няма връзка със събитията, интересът му към дървените стърготини е случаен.

По-нататък...

Командирът на летателния апарат се устройва при моста „Чавдар“, започва да прави електрически глобуси, Иван Анастасов попада при него и тъй като глобусите му харесват, съоръжава с тях къщата си. Глобусите обаче са апарати за изследване и наблюдение на домашния бит на земните хора. Нищо не би шпионирало така добре човека в къщи, както електрическата лампа, увиснала от тавана. Човек непрекъснато е зял от нейната светлина, а когато е изгасена, тя продължава да работи и да предава информация. Занаятчията живее в своята работилница, изпълнява вероятно програмата си, почва да събира разпръснатите отново хора, свидетелство за което са двете червени шапки, след това извиква кучето при себе си и спуска кепенците. Предполагам, че преди това дърворезачите са получили указания по какъв начин да приберат клещите и те много сполучливо разиграха цялата история със скъсването на трансмисията и точенето на циркуляра.

Не можех да си обясня обаче дали тези хора (нека ги наречем все пак хора) имаха силата да внушат на един град да почне да бележи по шиите на ближните елипсовидни отпечатъци от зъби, тъй че дни наред всички ние да носим пъпешовидни белези, и да изпадне в доста странна небрежност. Не можех също тъй да си обясня и къде е пратена художествената телеграма, както и да намеря каквото и да било обяснение за чугунения крак от готварската печка, скрит в джоба на високия дърворезач. Постоянно подскачащите мамули във водния охладител не бяха кой знае каква загадка, вероятно това е основната храна на експедицията.

Надявам се, че колкото и силно да е развита цивилизацията им, тези хора все пак действуват по определени шаблони и тъкмо затуй се качих във влака, за да проверя появявали ли са се в селцето. Бях повече от сигурен, че няма начин да не минат оттам и да не се подадат на същата земна зараза, както бяха направили двете момчета миналата година, попадайки на моминска седянка. Макар и да бяха крайно предпазливи към земния микроб и зараза, забелязах, че не устояваха, имах възможност да видя това с очите си, когато дребният слезе с бюфетчийката в избата да сменят бурето с бира, а онзи отвън настръхна и едва не подскочи през тезгяха, когато отдолу се дочу ласкавият упрек на бюфетчийката: „У, да те убие господ!“ — а подир малко двамата се появиха с по един пресен белег на шиите.

Така криво-ляво препрягах фактите и побутвах каруцата със събитията към селцето.

Селцето беше ни зимно, ни пролетно, сняг имаше само по баирите и в сенчестите гънки на Бибино лице. Сусо откарваше намъшени крави на водопой. Щом ме видя, изостави кравите. „Здрасти — рече, — сега ли идваш?“ „Сега“ — казах му. „Да беше дошъл порано, кви работи щеше да видиш!“ — заклати глава Сусо.

Той остана при мене, запушихме, намъшеният добитък продължи лениво из пътя си, изглежда, не му се пиеше много вода, но трябваше да иде до реката и да се върне. Сусо ми разказа, че преди седмица време, а може би и повече от седмица, глиган слязъл в селцето. Всички, що имали пушки, гърмели в глигана и никой не го улучил. На следващия ден пак дошъл, пак гърмели и пак нищо. Той ми разказваше за глигана, а през ума ми мина глиганът на Емилиян Станев, забелязал отдалече свинеубиеца. Може би това да е бил

същият глиган, неуязвим за свинеубиеца, камо ли за прости селски сечива, дето са тъй много употребявани, че като гръмнеш, трябва със зъби да вадиш гилзата от тръбата, а новата гилза с чук да набиваш и не си никога сигурен дали щом теглиш спусъка, ще гръмне или ще се мине сума време в свистене и чак когато няма нищо пред тебе, пушката да те ритне внезапно и да рече: „Тум!“

„Толкова сте и ловци“ — казах на Сусо. „Не — поклати глава той, — тоя глиган, изглежда, че беше като онуй, ланското куче, дето го хващаш с ключите и ми изчезна една ноц. Не знам какво беше точно, ама беше вампирска работа! Два дни обикаля насам и никой не можа да го удари. И кога глиганът си замина, мина се некое време, те ти ги идат двама с една дърворезачка, спазариха се да режат дърва по дворовете.“

Станах целият на слух.

„С каскет и с таке ли?“ — попитах Сусо, „С каскет и с таке — каза той. — Нищо друго не ядат, само варена царевица, варят си я в мотора. И пари не щат за дървата, ами за толкова дърва искат толкова и толкова мамули. У нас царевица колкото щеш. Рязаха що рязаха, стигнаха и у момата Софрона, знаеш я Софрона, нали, лани прогони два вампира с тоя пусти пръч, дето, като мине по улицата, всичко живо си запушва носа и киха по сума време... Ама я най-добре да отскочиме ние до Софрона, Софрона сама ще ти разкаже“...

Софрона изнасяше царевичак от кошарата, редеше го на сушина под сайванта; имаше струпани там и какалашки, трески, съчки за подклаждане на огъня. Софрона отри ръце в полата си и каза, че ония с дърворезачката дошли да й срежат дървата за една кофа мамули.

„Дойдоха — разказва Софрона, — те тука туриха машината, седнаха на процепа и взеха да ядат варена царевица. Ама не е сварена само на зърна и да са и измити люспите с пепел, ами направо, както е с мамулите, така я варят. Донесох им орехи, единият седна на сандъка на машината, извади от джоба си железен кучешки крак и почна да троши орехите (сетих се за крака от печката, лят от чугун, напомнящ нещо средно между лъвски и кучешки крак). Ние имаме хубави орехи, едри и меки, харесаха ги и изядоха комай всичките. После туриха нова царевица да варят в машината и нарязана дървата. Що не взема да им изпукам и малко пуканки — рекох си и нароних царевица, стъкнах царевичак на двора, па нали имаме тенеке за пукане, взех тенекеето и

почнах да пукам пуканки. Ония дойдоха, гледат, цъкат с уста, не могат да се начудят. Питат ме какво е, па аз им викам: «Ми пуканки са това, не сте ли виждали?» «Не сме виждали — викат те, — по нас това го няма.» Тогавя им обясних, че пуканките ги пукаме от бодлива царевица, показах им каква е царевицата, как я пукаме, като турим отгоре върху тенекето метла, и те много се чудиха. Смяха се, ядоха, смяха се, ядоха, по цели шепи гребат от тенекето и ядат. После и по един джоб напълниха, да си имат.“

„Ами като се смееха, да сте забелязали нещо? — попитах Софрона. — Да са имали било червен конец върху някой зъб или някакъв друг белег в устата?“

„Нищо не забелязах — рече Софрона. — Само забелязах, че са глупави, щом не знаят как се правят пуканки от бодлива царевица и щом за една крина мамули ми нарязаха всичките дърва. Тия дърва цяла зима щях да ги бия с брадвата. И като свършиха — продължи Софрона, — айде, застыгаха се да вървят у Сусо и там да режат дърва.“ „Така беше — намеси се Сусо, — аз бях до оградата и им рекох: «Айде, ще режем ли?» — а те казаха: «Сега!»

«И като застыгаха машината — почна да разказва Сусо, — единият от тях подсвирна. Другият се обърна, двамата се изправиха и погледнаха към улицата. Изведнъж се изплашиха. Погледнах и аз, на улицата стои пръчът, само че гърбом, друго нищо не се виждаше. Ония веднага се разтичаха, заопъваха каиши, обърнаха процепа, та стана като кормило, туриха отпреде на мотора две автомобилни чистачки и чистачките веднага почнаха да се движат насам-натам, както се движат на автомобилите, кога вали дъжд. Отзаде пък взеха, та туриха една облигация от Държавния заем, тоя, дето беше по-якият, извади кучешкия крак от джоба си, стисна го здравата и рече на другия: „Хайде!“ Другият се връцна, та седна на сандъка на машината, хвана процепа, а оня с кучешкия крак изфорсира мотора и също се вейна на сандъка. Чистачките се замятаха наляво и надясно, циркулярът писна с все сили, най-отзаде облигацията се развя от въздушната струя и нали вдигнаха голяма гюрултия с мотора и с циркуляра, пръчът чу това, обърна се и се загледа в тях. Само за момент ги погледна и като се втурна онова животно напред, с наведени рога, а тия не знам как се повдигнаха заедно с машината, тръгнаха срещу пръча, но преди да се сблъскат, дърворезачката подхвъркна като аероплан не, ами като

хеликоптер подхвъркна и пръчът остана под нея. Ние долу си глътнахме езиците, а ония с дърворезачката се повдигат все нанাগоре и нанাগоре, изравниха се с покривите на къщите, направиха завой, минаха край моята къща, на стряхата имам десетина весла с кукуруз за семе, единият се пресегна, та откачи едно весло и после се вдигнаха още нагоре. Дърворезачката ружи като аероплан, циркулярът пици, чистачките се мятат отпреде, все едно че чистят стъкло от дъжд, а най-отзаде се вее облигацията като кормилно весло. Изглежда, че с облигацията ония си управляваха машината дали да върви направо, или да вземе завой. Два кръга така направиха над селото, после един кръг над Бибино лице и отлетяха вдън небесата. Ние стоим долу, примигаме, пръчът, и той стои, също примигва.»

«Така беше — рече Софрона. — По едно време аз се прекръстих, викам си, че като се прекръстя, ония ще паднат на земята, ама не паднаха. Изглежда, че са от тия, дето лани идваха, само че не знам защо нямаха червен конец на зъба.»

А Сусо рече: «Ония сигур са им казали». Те може да са от друг свят, ама се виждат, както и ние с тебе се виждаме, и си казват едно-друго. Мислиш ли ти, че са от друг свят, а?» — попита ме Сусо.

„Може би са от друг свят“ — казах на Сусо, а той рече: „Ако са от друг свят, за какво ще са им необходими две автомобилни чистачки, една облигация от Държавния конверсионен заем и весло царевица, оставена за семе? Башка пък железния кучешки крак?“

„Добре де, какво друго да вземат?“ — попитах Сусо. „Какво ли? — почеса се той по врата. — То като погледнеш, каквото и друго да вземат, все същото е! Американците, като ходиха на луната, какво взеха, една торба камъни взеха, и айде назад. Тия барем и автомобилни чистачки взеха, и кучешки крак, и една облигация, а и едно весло кукуруз за семе. Сега ме е яд обаче, че не ме питаха, кога задигаха кукуруза, щех да им дам от бялата царевица, с кръгло зърно. Те в суматохата задигнаха от жълтата царевица, конски зъб дето й викаме, та не знам какво семе ще излезе от нея.“

„Ако е добра царевицата, ще излезе — казах на Сусо. — Макар че не ги знам какви са им на тях условията там и дали ще се сетят, че царевицата може да се засади. Софрона разправя, че били малко възгупави; и сигурно е така, щом един пръч може да ги изплаши. Дето вика Емилиян Станев: «Кое то не се е пърчило, не ще се кози!» Та

затуй не знам дали само с чистачките, с кучешкия крак, с кукуруза и облигацията ще успеят да присадят нашата цивилизация на тяхната дива цивилизация.“

„Ами че какво друго да вземат за присадка на своята цивилизация? — рече Сусо. — Крава да вземат със себе си, тя ще им изяде кукуруза из пътя, та така май че е най-добре. Най-добре е, най-добре е!“ — заклати глава той. „Йес!“ — извика внезапно Сусо и се спусна да гони кравите, щото те не бяха стигнали до реката, ами бяха кривнали встрани и разбутваха с рога и муцуна чужда купа сено.

Гледам подтичващия по улицата Сусо как подвиква: „Йес! Йес!“, гледам застаналата в двора Софрона, спокойна и приветлива, къщите как бълват весело дим от комините, въображението ми рисува летящата дърворезачка в небето и си мисля: „Какво прекрасно нещо е дърворезачката!“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.